

Vladimir Nabokov

SZALONDRÁMA 1945-BŐL

M. Nagy Miklós fordítása

Történetesen van egy bectelen névrokonom – a becenevüinktől a vezetéknevünkig minden egyezik –, akit sohasem láttam hús-vér valójában, de vulgáris személyiségére következtethettem életem kastélyába való véletlenszerű betolakodásaiból. Prágában kezdődött a bonyodalom, amikor ott éltem a húszas évek közepén. Egyszer levelet kaptam egy kis könyvtártól, amely nyilván a Fehér Hadsereghez kapcsolódó valamiféle szervezethez tartozott; az is, akárcsak jómagam, elhagyta Oroszországot. Dühös hangnemben azt követelték tőlem, hogy azonnal juttassam vissza hozzájuk a *Cion bölcséinek jegyzőkönyvei* nálam lévő példányát. Ez a könyv, amelyet a régi időkben sóvár nagyrabecsülésével tüntetett ki a cár, hamisítvány volt, egy félig írástudatlan szélhámós fabrikálta, akit a titkosrendőrség fizetett le, éspedig kizárólag abból a célból, hogy pogromokat szítsanak a segítségével. A könyvtáros, akit az aláírása szerint „Szinyepuzov”-nak hívtak (azaz „Kékhasú”-nak – ez a vezetéknev hasonlóképpen ragadja meg egy orosz ember fantáziáját, mint a „Winterbottom” egy angolét), azt állította, hogy több mint egy éve nálam van a szóban forgó könyv, melyet nem átallott „népszerű és értékes munkának” nevezni. Utalt rá, hogy korábban már küldtek értesítést ez ügyben Belgrádba, Berlinbe és Brüsszelbe is, nyilván azokba a városokba, amelyekbe névrokonom elvetődött.

Úgy képzeltem, egy fiatal, nagyon fehér emigráns lehet az illető az automatikusan reakciós típusból, aki, miután tanulmányait félbeszakította a forradalom, a hagyományos módszerekkel ügyesen kárpótolta magát az elvesztegetett időért. Nyilvánvalóan nagy utazó volt; mint ahogy én is – ez lehetett az egyetlen közös vonásunk. Egy orosz nő Strasbourgban megkérdezte tőlem, hogy testvérem-e az a férfi, aki feleségül vette az unokahúgát Liège-ben. Egy tavaszi napon Nice-ben faarcú, hosszú fülbevalót viselő lány jelent meg a szállodámban, velem akart találkozni, de aztán egyetlen pillantást vetett rám, bocsánatot kért, és elment. Párizsban kaptam egy táviratot az alábbi zaklatott szöveggel: „NE VIENS PAS ALPHONSE DE RETOUR SOUPÇONNE SOIS PRUDENT JE T'ADORE ANGOISSÉE”, és bevallom, volt bennem némi káröröm, amikor elképzeltem az ily módon elkerülhetlenné vált botrányt: ahogy léha névhasonmásom virággal a kezében rátör Alphonse-ra és hites nejére. Néhány évvel később, amikor Zürichben tartottam előadásokat, egyszer csak letartóztattak azzal a váddal, hogy összetörtem *három* tükröt egy étteremben – afféle triptichonként, melyen névhasonmásom részegen látható (első tükrő), majd nagyon részegen (második tükrő) és tökrészegen (harmadik). Végül 1928-ban egy francia konzul nyersen megtagadta, hogy pecsétet üssön ütött-kopott, tengerzöld Nansen-útlevelembe, közölve, hogy egyszer engedély nélkül léptem be az országba. A kövér dossziéban, amit végül is elővett, megpillanthattam névhasonmásom arcát. Nyasett bajsza és kefefrizurája volt a gazfickónak.

Amikor nem sokkal ezután átjöttem az Egyesült Államokba, és letelepedtem Bostonban, biztos voltam benne, hogy leráztam abszurd árnyékomat. Aztán – hogy egészen pontos legyek, a múlt hónapban – jött egy telefonhívás.

Kemény és csillogó hangján egy hölgy azt közölte velem, hogy ő Mrs. Sybil Hall, Mrs. Sharp közeli barátja, aki levelében arra kérte őt, hogy *lépjön kapcsolatba* velem. Ismertem egy Mrs. Sharpot, és meg sem fordult a fejemben, hogy esetleg egyikünk sem a szóban forgó személy: se az én Mrs. Sharpom, se jómagam. Az aranyhangú Mrs. Hall elmondta, hogy egy kis gyűlést tart a lakásán péntek este, és szeretné, ha elmennék rá, mert mindabból, amit rólam hallott, egészen bizonyosra veszi, hogy roppantmód érdekelni fog az eszmecsere. Bár viszolygok mindenfajta gyűléstől, mégiscsak elfogadtam a meghívást, mert furdalt volna a lelkiismeret, ha valami módon csalódást okozok Mrs. Sharpnak, ennek a kedves, gesztenyebarna nadrágos, rövid hajú öreg hölgynek, akivel Cape Codon ismerkedtem össze, ahol egy fiatalabb nővel közösen volt nyaralója; mindkét hölgy egyedülálló, mindkettő középszerű baloldali művész és egyébként elbűvölő teremtetek.

A jelen beszámoló témájához semmilyen módon nem kapcsolódó balszerencse folytán jóval később értem Mrs. Hall lakására, mint szerettem volna. Az agg liftkezelő, aki furamód hasonlított Richard Wagnerre, komoran felvitt, Mrs. Hall mosolytalan szobalánya pedig, meg sem mozdítva hosszú kezét, némán megvárta, míg levetem kabátomat és kalocsnimat az előszobában. A dekoráció főmotívumát itt egy díszes kínai váza képezte, magas, beteges színű fürmedvény, az a fajta, amitől mindig iszonyatos boldogtalanság kerít hatalmába.

Miközben átmentem egy öntudatos kis szobán, amely tele volt a reklámszövegírók által „előkelőnek” nevezett élet különféle jelképeivel, és bevezettek – mármint elméletileg, a szobalány ugyanis időközben lemorzsolódott – egy nagy, derűs, polgári szalomba, lassacskán gyanítani kezdtem, hogy ez pontosan az a fajta hely, ahol az embert egyszer csak bemutathatják valami agyalágyult vénségnek, aki egyszer kaviárt evett a Kremlben, vagy egy fafejű szovjet funkcionáriusnak, és hogy az ismerősöm, Mrs. Sharp, aki valami okból mindig zokon vette a párt irányvonala, a kommunisták és a fonográf iránti megvetésemet, szegény fejével azt találta ki, hogy egy ilyen élmény áldásos hatással lehet szentségtörő gondolkodásomra.

Tíz-tizenkét emberből állt a társaság, amelyből a háziasszony egy hosszú végtagú, lapos mellű nő alakjában vált ki, rúzsmaszatos kapafogakkal. Gyorsan bemutatott sztárvendégének csakúgy, mint a többieknek, majd azonnal folytatódott a társalgás, melyet belépésem megakasztott. A sztárvendég kérdésekre válaszolt. Törékenynek tetsző ember volt ragyogóan sima, sötét hajjal és csillogó szemöldökkel, és olyan fényesen megvilágította a vállánál lévő magas állólámpa, hogy ki lehetett venni a korpaszemeket szmokingja gallérján, és az ember megcsodálhatta összekulcsolt kezének fehérségét, az egyik különben hihetetlenül petyhüdtnek és nedvesnek tűnt. Az a fajta fickó volt, akinek gyenge állán, beesett arcán és boldogtalan ádámcsutkáján pár órával borotválkozás után, amikor lekopik róla a szerény púder, kékszürke pettyekkel borított szerdes foltok szigetcsoportja ütözik ki. Címeres gyűrűt viselt, és valami furcsa okból egy sötét bőrű New York-i orosz lány jutott az eszembe róla, akit annyira aggasztott, hogy zsidónak nézik, már ahogy ő képzelte a zsidókat, hogy mindig keresztet viselt a nyakában, jóllehet éppoly kevés vallási érzés szorult belé, mint ész. A vendég csodálatra méltó folyékonyssággal beszélt angolul, de a kemény „dzsár” a „Germany” kiejtésében és a makacsul vissza-visszatérő „wonderful” jelző, aminek az első szótagja „wan”-nak hangzott, elárulta teuton származását. Németet vagy zenét vagy mindkettőt taníthatott épp vagy taníthatott valamikor vagy fog tanítani valahol Közép-Nyugaton, de nem hallottam jól a nevét, úgyhogy dr. Shoe-nak fogom hívni.

– *Hát persze* hogy őrült volt! – kiáltott fel dr. Shoe, válaszul valamelyik hölgy kérdésére. – Csak egy őrült baltázhatta el úgy a háborút, ahogyan ő. És persze önökkel együtt remélem, hogy ha netán életben maradt, nagyon gyorsan bedugják egy szanatóriumba valamelyik semleges országban. Megérdemelné. Őrülség volt Oroszországot megtámadni Anglia lerohanása helyett. Őrülség volt azt gondolni, hogy a Japán ellen viselt háború meg fogja akadályozni Rooseveltet abban, hogy energikusan beleártsa magát az európai ügyekbe. A legrosszabb őrült az, aki nem veszi figyelembe annak a lehetőségét, hogy valaki más is őrült lehet.

– Az ember önkéntelenül azt érzi – mondta egy kövér kis hölgy, akit, azt hiszem, Mrs. Mulberrynek hívtak –, hogy fiaink ezrei, akiket megöltek a Csendes-óceánon, még ma is élnének, ha azt a sok repülőgépet és tankot, amit Angliának és Oroszországnak adtunk, Japán megsemmisítésére használtuk volna.

– Pontosan – mondta dr. Shoe. – És ez Adolf Hitler hibája volt. Őrülségében nem vette számításba a felelőtlen politikusok mesterkedéseit. Őrülségében azt hitte, hogy más kormányok majd az irgalom és a józan ész elvei szerint cselekednek.

– Mindig Prométheuszra gondolok ilyenkor – mondta Mrs. Hall –, Prométheuszra, aki ellopta a tüzet, és a haragó istenek megvakították.

Egy világoskék ruhát viselő öreg hölgy, aki a sarokban kötögetett, arra kérte dr. Shoe-t, magyarázza el, miért nem lázadtak fel a németek Hitler ellen.

Dr. Shoe egy pillanatra leeresztette szemhéját. – Szörnyű a válasz erre a kérdésre – mondta erőt véve magán. – Mint tudják, magam is német vagyok, szintisza bajor családból származom, s ugyanakkor ennek az országnak vagyok a lojális polgára. Mindazonáltal valami nagyon szörnyű dolgot fogok mondani volt honfitársaimról. A németek – megint félig lehunyta puha pilláit –, a németek álmodozók.

Mostanra természetesen tisztában voltam vele, hogy Mrs. Hall Mrs. Sharpja éppúgy nem egyezik meg az én Mrs. Sharpommal, ahogy jómagam a névrokonommal. A rémálom, amibe belecsöppentem, az ő számára minden bizonnyal rokon lelkek között töltött kellemes estének tűnt volna, dr. Shoe pedig alighanem roppant intelligens és ragyogó eszű *causeur*-nek. A félszég és talán valami morbid kíváncsiság is visszatartott attól, hogy távozzam. Amellett mindenfajta izgalomtól olyan szörnyen dadogok, hogy ha netán megkísérlem elmondani dr. Shoe-nak, mi a véleményem róla, az úgy hangzott volna, mint a fagyos éjszakában robbanásszerűen fel-felberregő motorkerékpár, ahogy ahogy sem akar beindulni, mindjobban dühítve az elővárosi utca türelmetlen lakóit. Körülnéztem, próbálva meggyőzni magam, hogy ezek itt valóságos emberek, nem pedig egy Punch és Judy show szereplői.

Egyik nő sem volt különösebben csinos, mindannyian negyvenöt év fölött járhattak, némelyik jó sokkal. Bizonyos lehetett benne az ember, hogy valamilyen klubnak a tagja mindegyik: könyvklubnak, bridzsklubnak, csevegőklubnak és az elkerülhetetlen halál nagy, hűvös együletének. Mindegyik vidámnak és sterilnek tűnt. Néhányuknak lehetek éppen gyerekei, de hogy miként hozták létre őket, az mostanra elfeledett rejtélyé változott; sokan az alkotóerő pótlékát különféle esztétikai törekvésekben találták meg, így például a gyűléseiknek helyet adó szobák csinosítgatásában. Ahogy a közvetlenül mellettem ülő, szeplős nyakú, temperamentumosnak tetsző hölgyre pillantottam, tudtam, hogy miközben el-elkalandozva hallgatja dr. Shoe-t, minden bizonnyal egy dekorációs probléma jár a fejében valamilyen társasági eseménnyel vagy a háborús időket idéző műsoros esttel kapcsolatban, melynek jellegét ennél pontosabban nem tudtam meghatározni. De azt tudtam, hogy roppant fontos számára az a kis egyedi ecset-

vonás. „Valami kell az asztal közepére – gondolta. – Olyan, amitől az emberek eltátják a szájukat – talán egy hatalmas tál műgyümölcs. Természetesen nem viaszból. Valami olyan szép márványszerű.”

Roppant sajnálom, hogy nem rögzítettem a hölgyek nevét az agyamban, amikor bemutatattak nekik. Két kemény széken feszítő, nádszálvékony, fölcserélhető hölgy neve „N”-nel kezdődött, a többiek közül pedig az egyiket egész biztosan Miss Bissingnek hívták. Ezt tisztán hallottam, de később a fejek vagy fejszerű objektumok egyikével sem tudtam összekapcsolni. Dr. Shoe-n és rajtam kívül egyetlen férfi volt még ott. Kiderült, hogy a honfitársam, egy bizonyos Malikov vagy Melnyikov ezredes, bár Mrs. Hall szájából inkább Milwaukee-nak hangzott a neve. Miközben sápadt üdítőitalt kínáltak körbe, bőr recsegéséhez hasonló zajjal felém hajolt, mintha lószerszámot viselt volna kopott, kék öltönye alatt, és rekedt orosz suttogással közölte, hogy van szerencséje ismereni nagyra becsült bácsikámat, akit azon nyomban magam elé képzeltem mint egy pozsgás, ám ízetlen almát névrokonom családfáján. Dr. Shoe-nak azonban újból megeredt a szava, és az ezredes kiegyenesedett, hátráló mosolyában egy törött, sárga szemfog tárt fel, és diszkrét mozdulatai azzal kecsgették, hogy később majd jól beszélgetünk.

– Németország tragédiája a kulturált Amerika tragédiája is – mondta dr. Shoe, miközben gondosan összehajtogatta a papírszalvétát, mellyel megtörölte vékony száját. – Számos nőklubban és egyéb oktatási központban tartottam már előadást, és mindent azt láttam, hogy ezt az európai háborút, amely most szerencsére véget ért, milyen mélyen megvetik a kifinomult, érzékeny lelkek. És azt is észrevettem, hogy a kulturált amerikaiak milyen sóváran idézik fel emlékezetükben a boldogabb napokat, az úti élményeiket, egy felejthetetlen hónapot vagy még felejthetlenebb évet, melyet egykoron a művészet, a zene, a filozófia és a derű országában töltöttek. Emlékeznek ottani drága barátaikra, a tanulással, jólétben töltött hónapokra egy német nemesi család kebelén, arra, hogy milyen makulátlanul tiszta volt minden, a dalokra, melyekkel egy-egy tökéletes nap nyugtát dicsérték, a csodálatos kisvárosokra és a szívélyességnek és szerelemnek arra a világára, melyet Münchenben vagy Drezdában találtak.

– Az *én* Drezdám nincs többé – mondta Mrs. Mulberry. – A bombáink elpusztították a várost is mindazzal együtt, amit jelképezett.

– Azok történetesen brit bombák voltak – mondta dr. Shoe lágyan. – De természetesen a háború az háború, bár elismerem, nehéz lenne elképzelni, amint német bombázópilóták szándékosan valamilyen szent történelmi helyet választanak célpontul Pennsylvaniában vagy Virginiában. Igen, a háború szörnyű. És szinte elviselhetetlenül szörnyű akkor, amikor két olyan nemzetre kényszerítik rá, amelyek annyi mindenben közösek. Talán paradoxonnak fogják tartani, de akkor is igaz, hogy amikor az ember az Európában lemeszárolt katonákra gondol, azt mondja magában, ők legalább megmenekültek azoktól a szörnyű kétségektől, amelyekről nekünk, civileknek, szótlannul kell szenvednünk.

– Azt hiszem, ez nagyon is igaz – jegyezte meg Mrs. Hall, lassan bólogatva.

– És mi a helyzet azokkal a történetekkel? – kérdezte egy kötögető öreg hölgy. – Azokkal a történetekkel, amelyek folyton olvashatók az újságokban a német atrocitásokról. Feltételezem, hogy ez nagyrészt propaganda.

Dr. Shoe fáradtan elmosolyodott. – Vártam ezt a kérdést – mondta szemernyi szomorúsággal a hangjában. – Sajnos, a propaganda, a túlzás, a hamisított fényképek és egyebek a modern háború eszközei. Nem lennék meglepve, ha a németek maguk is találtak volna ki történeteket arról, hogyan kegyetlenkedtek az amerikai katonák ár-

tatlan civilekkel. Csak gondoljanak bele, mennyi ostobaságot kitaláltak az úgynevezett német atrocitásokról az első világháborúban – azok a borzalmas legendák a megrontott belga asszonyokról és a többi. Nos, közvetlenül a háború után, 1920 nyarán, ha nem tévedek, egy német demokratákból álló különleges bizottság alaposan megvizsgálta az egész ügyet, és mindannyian tudjuk, mennyire pedánsan alaposak és precízek tudnak lenni a német szakértők. Nos, egyetlen szikrányi bizonyítékot sem találtak arra vonatkozólag, hogy a németek ne viselkedtek volna katonák és úriemberek módján.

Az egyik Miss N. ironikusan megjegyezte, hogy a külföldi tudósítónak meg kell élniük valamiből. Szellemes megjegyzés volt. Mindenki értékelte ironikus és szellemes megjegyzését.

– Másfelől – folytatta dr. Shoe, amikor elsimultak a derű hullámai –, felejsük el egy pillanatra a propagandát, és nézzük a szürke tényeket. Engedjék meg, hogy önök elé rajzoljak egy kis képet a múltból, egy meglehetősen szomorú kis képet, melyet talán mégiscsak fontos látnunk. Arra kérem önöket, képzeljék el, amint a német fiúk büszkén bevonulnak valamelyik lengyel vagy orosz városba, melyet meghódítottak. Énekelve masíroztak. Nem tudták, hogy a Führerük örült; ártatlanul hittek benne, hogy reményt, boldogságot és csodálatos rendet visznek az elesett városba. Nem tudhatták, hogy Adolf Hitler sorozatos hibáinak és téveszméinek következtében a hódításuk végző soron ahhoz vezet majd, hogy az ellenség lángoló csatatérré változtatja azokat a városokat, amelyekbe, ahogy ők, a német fiúk gondolták, örök békét visznek. Ahogy bátran, teljes díszben meneteltek az utcákon a csodálatos harci gépezeteikkel és zászlaikkal, mindenkire és mindenre mosolyogtak, mert szívszaggatóan szívélyes és jó szándékú emberek voltak. És ártatlan lélekkel hasonlóképpen barátságos fogadtatásra számítottak a lakosság részéről. Aztán fokozatosan rájöttek, hogy az utcák mentén, melyeken ők olyan fiatalosan, olyan magabiztosan menetelnek, zsidók szótlan és mozdatatlan tömegei állnak, akik gyűlölettel nézik őket, és sértegetnek minden pillaladó katonát, persze, nem szavakkal – annál okosabbak voltak –, hanem sötét pillantásokkal és rosszul leplezett gúnyos mosolyokkal.

– Ismerem ezt a fajta pillantást – jegyezte meg Mrs. Hall komoran.

– De *ők* nem ismerték – mondta dr. Shoe panaszos hangon. – Ez a lényeg. Ők meglepődtek. Nem értették, és meg voltak sértve. Na és mit tettek? Először próbálták leküzdeni azt a gyűlöletet türelmes magyarázatokkal és kedves kis gesztusokkal. De a gyűlölet fala, mely körülvette őket, csak egyre vastagabb lett. Végül kénytelenek voltak börtönbe zárni a gonosz és arrogáns szövetség vezetőit. Mi más tehettek volna?

– Én véletlenül ismerek egy öreg orosz zsidót – mondta Mrs. Mulberry. – Ó, csak Mr. Mulberry üzleti ismerőse. Nos, egyszer bevallotta nekem, hogy boldogan megfojtaná a saját kezével az első német katonát, akivel találkozik. Annyira megdöbbenem, hogy csak álltam ott, és nem tudtam, mit feleljek.

– Én tudtam volna – mondta egy kövér nő, aki szélesen széttett térddel ült. – Ami azt illeti, túlságosan sokat beszélnek a németek megbüntetéséről. Pedig hát ők is emberek. És minden érző lélek egyetértene azzal, amit ön mondott, hogy nem felelősek azokért az úgynevezett atrocitásokért, amelyek nagy részét valószínűleg a zsidók találták ki. Megőrülök, amikor azt hallom, hogy az emberek még mindig annyit fecsegnek a krematóriumokról meg a kínzókamrákról; ha egyáltalán léteztek, csak néhány Hitlerhez hasonló örült működtette őket.

– Nos, attól tartok – mondta Mr. Shoe a lehetetlen mosolyával –, az embernek meg kell értenie és figyelembe kell vennie az élénk szemita képzelet működését, amely az

amerikai sajtót irányítja. És azt sem szabad elfelejteni, hogy volt sok olyan tisztán közegészségügyi intézkedés, amit az akkurátus német csapatok annak érdekében kényszerültek meghozni, hogy megoldják a táborban elhunyt idős emberek holttesteinek, illetve, egyes esetekben, a tífuszjárvány áldozatainak problémáját. Én magam egészen mentes vagyok mindenféle faji előítéllettől, és nem értem, mi közük lenne ezeknek az ősrégi faji problémáknak ahhoz, hogy miként kezeljük Németországot most, hogy kapitulált. Különösen, ha arra gondolok, hogyan bánnak a britek a bennszülöttekkel a gyarmataikon.

– Vagy hogy a zsidó bolsevikok hogyan bántak az orosz néppel – *aj, aj, aj!* – jegyezte meg Melnyikov ezredes.

– De most már nem ez a helyzet, ugye? – kérdezte Mrs. Hall.

– Nem, nem – mondta az ezredes. – A nagy orosz nép megébredt, és enyém ország megint nagy ország. Három nagy vezérünk volt. Volt Iván, akit az ellenségei Rettenteknek neveztek, volt Nagy Péter, és most van Joszif Sztálin. Én fehér orosz vagyok, és szolgáltam a Cári Gárdában, de amellettt vagyok orosz hazafi és orosz keresztény is. Ma minden egyes szóban, amely Oroszországból jön, érzem a hatalmat, érzem a vén Oroszország-anyácska ragyogását. Most újra a katonák, a vallás és az igazi szlávok országa. És azt is tudom, hogy amikor a Vörös Hadsereg bevonult a német városokba, egyetlen haj sem hullott le a német vállakról.

– Fej – mondta Mrs. Hall.

– Igen – mondta az ezredes. – Egyetlen fej sem a vállakról.

– Mindannyian csodáljuk a honfitársait – mondta Mrs. Mulberry. – De mi van, ha a kommunizmus átterjed Németországra?

– Ha megengedik, lenne egy felvetésem ezzel kapcsolatban – mondta dr. Shoe. – Szeretnék rámutatni, hogy ha nem vagyunk óvatosak, nem lesz többé Németország. A fő probléma, amellyel ennek az országnak szembe kell néznie, annak megakadályozása, hogy a győztesek rabságba döntsék a német nemzetet, és elvigyék a fiatalokat és egészségeseket éppúgy, mint a sántákat és öregeket – értelmiségieket és civileket –, hogy fegyencekként dolgozzanak a hatalmas keleti területeken. Ez ellentétes volna a demokrácia és a háború minden alapelvével. Ha azt mondják erre, hogy a németek ugyanezt tették azokkal a nemzetekkel, melyeket meghódítottak, hadd emlékeztessen önöket három dologra: először is, hogy a német állam nem volt demokrácia, és nem lehetett elvárni tőle, hogy demokráciaként viselkedjen; másodsor, hogy a legtöbb, ha nem az összes úgynevezett „kényszermunkás” a saját akaratóból ment Németországba; harmadszor pedig – és ez a legfontosabb –, hogy elegendő ételt és ruhát kaptak, és civilizált körülmények között éltek, amit, az Oroszország hatalmas lakossága és földrajzi adottságai iránt érzett minden természetes csodálatunk ellenére, a németek aligha találhatnak meg a szovjetek országában.

– Azt sem szabad elfelejtenünk – folytatta dr. Shoe, drámaian megemelve hangját –, hogy a náciizmus igazából nem német, hanem idegen szervezet volt, amely elnyomta a német népet. Adolf Hitler osztrák volt, Ley zsidó, Rosenberg félig francia, félig tatár. A német nemzet éppannyit szenvedett ez alatt a nem német iga alatt, mint amennyit a többi európai ország szenvedett a földjükön viselt háború miatt. A civileknek, akiket nemcsak megcsonkítottak és megöltek, hanem féltve őrzött tulajdonaikat és csodálatos házaikat is megsemmisítették a bombák, nem sokat számít, hogy ezeket a bombákat német vagy szövetséges gépek dobták-e le. Németek, osztrákok, olaszok, románok, görögök és Európa népei mindahányan most ugyanannak a tragikus test-

vériségnek a tagjai, mind egyenlők a nyomorúságban és a reményben, mindet egyformán kell kezelnünk, és hagyjuk meg a bűnösök megtalálásának és elítélésének feladatát a jövő történéseinek, az elfogulatlan öreg tudósoknak az európai kultúra halhatatlan központjaiban, Heidelberg, Bonn, Jéna, Lipcse, München fenséges egyetemem. Hadd terjessze ki újból sasszárnyait Európa fönixmadara, és Isten áldja Amerikát.

Áhítatos csend volt, amíg dr. Shoe reszkető kézzel meggyújtott egy cigarettát, majd Mrs. Hall bájos, kislányos gesztussal összeszorította a tenyerét, és arra kérte vendégét, hogy fejezze be a gyűlést valamilyen kedves zenével. Dr. Shoe felsőhajtott, felállt, rálépett a lábamra, amikor elhaladt mellettem, bocsánatkérően megérintette a térdem az ujjhegyeivel, majd leült a zongora elé, lehajtotta fejét, és néhány harsányan néma másodpercig mozdulatlan maradt. Aztán lassan, nagyon finoman egy hamutartóra helyezte a cigarettáját, a zongoráról Mrs. Hall segítőkész kezébe tette át a hamutartót, és megint lehajtotta a fejét. Végül enyhén elcsukló hangon azt mondta: – Először is eljátszom a „Csillagos-sávós lobogó”-t.

Érezve, hogy ez már több, mint amennyit el tudok viselni – eljutottam arra a pontra, amikor fizikai rosszullét környékezett –, felálltam, és sietve kimentem a szobából. Ahogy a szekrény felé közeledtem, ahová a szobalány a holmimat tette, Mrs. Hall utolért a távoli zene hullámával együtt.

– Mennie kell? – mondta. – Mindenképp mennie kell?

Megtaláltam a kabátomat, leejtettem a vállfát, és beleléptem a kalocsnimba.

– Maguk vagy gyilkosok, vagy bolondok – mondtam –, vagy ezek is, azok is, és az az ember egy piszkos német ügynök.

Mint már említettem, súlyos dadogástól szenvedek a legdöntőbb pillanatokban, így aztán a fenti mondat nem jött ki olyan simán a számon, amilyenek így leírva tűnik. De hatott. Mielőtt Mrs. Hall összeszedhette volna magát, hogy válaszoljon, becsaptam az ajtót magam mögött, és úgy vittem a kabátomat lefelé, ahogy az ember egy gyereket visz ki az égő házból. Már az utcán voltam, amikor észrevettem, hogy a kalap, amit épp fel akartam tenni, nem az enyém.

Igen viseltes puhakalap volt, sötétebb szürke, mint az enyém, és keskenyebb karmájú. A fej, amire szánták, kisebb volt az én fejemnél. A belsejében a „Werner Bros. Chicago” címke meg egy másik ember hajkeféjének és hajszeszének szaga. Nem lehetett Melnyikov ezredesé, aki olyan kopasz volt, mint a biliárdgolyó, és feltételeztem, hogy Mrs. Hall férje vagy halott, vagy más helyen tartja a kalapjait. Viszolyogtam tőle, hogy egy ilyen tárgyat tartok a kezemben, de esős és hideg volt az éjszaka, és legalább kezdetleges esernyőnek használhattam. Amint hazaértem, levelet kezdtem írni az FBI-nak, de nem jutottam messzire. Az, hogy képtelen vagyok megjegyezni a neveket, komolyan csorbította a közölni kívánt információ minőségét, és mivel el kellett magyaráznom a gyűlésen való jelenléteimet, a névrokonomra vonatkozó különféle zavaros és enyhén gyanús dolgokat is bele kellett foglalnom a levélbe. S ami a legrosszabb, az egész ügy álomszerű, groteszk színben tűnt fel így részletesen elmesélve, miközben igazából mindössze annyi volt a mondandóm, hogy egy ismeretlen közép-nyugati címen élő ember, egy olyan ember, akinek még csak a nevét sem tudtam, rokonszenvezve beszélt a német népről egy ostoba öregasszonyokból álló csoportnak egy magánháiban. Különben is, abból ítélve, hogy ugyanez a rokonszenz minduntalan felbukkant bizonyos jól ismert publicisták írásaiban, az egész ügy, amennyire én tudtam, akár tökéletesen törvényes is lehetett.

Másnap korán reggel csöngettek az ajtómon, és amikor kinyitottam, dr. Shoe állt előttem, hajadonfőtt, esőkabátban, csöndben nyújtva a kalapomat, óvatos félmosollyal kékesrőzsaszín arcán. Fogtam a kalapomat, és valami köszönetfélét morogtam. Ezt tévesen invitálásnak értelmezte, hogy kerüljön beljebb. Nem emlékeztem, hova tettem a kalapját, és a lázas keresés, amit többé-kevésbé a jelenlétében kellett lefolytatnom, hamarosan groteszkké vált.

– Ide figyeljen – mondtam. – Elpostázom, elküldöm, valahogy eljuttatom magának azt a kalapot, amikor megtalálom, vagy küldök egy csekket, ha nem.

– De én ma délután elutazom – mondta nyájasan –, és amellet szeretnék egy kis magyarázatot kapni arra a különös megjegyzésre, amit az én nagyon drága barátomhoz, Mrs. Hallhoz intézett.

Türelmesen várt, miközben próbáltam a lehető legvilágosabban elmagyarázni neki, hogy ezt majd a rendőrség, a hatóságok fogják elmagyarázni a hölgynek.

– Maga nem érti – mondta végül –, Mrs. Hall egy nagyon jól ismert társasági hölgy, és számos kapcsolata van hivatalos körökben. Hála istennek, nagy országban élünk, ahol mindenki kimondhatja, amit gondol, anélkül, hogy sértegetnék, amiért hangot ad a magánvéleményének.

Megmondtam neki, hogy most azonnal távozzon.

Mikor utolsó fröcsögésem is elhalt, azt felelte: – Távozom, de kérem, ne felejtse el, ebben az országban... – és behajlított ujját oldalvást megrázta előttem, német módra, tréfás korholásként.

Mielőtt eldönthettem volna, hol üssem meg, kisurrant. Egész testemben reszkettem. Az ügyetlenségem, amely időnként mulattatott, sőt bizonyos kifinomult örömet szerzett, most förtelmesnek és hitványnak tűnt. Hirtelen megpillantottam dr. Shoe kalapját egy halom régi folyóiraton, az előszobában lévő kis telefonasztal alatt. Siettem az ablakhoz, kinyitottam, és amikor dr. Shoe felbukkant négy emelettel lejjebb, felé hajítottam a kalapot. Parabolaívet írt le, és kényszerleszállást hajtott végre az utca közepén. Bucskázott egyet, pár centivel elvétett egy pocsolját, és ott feküdt szájátva, a rossz oldalán megpihelve. Dr. Shoe, anélkül, hogy felnézett volna, köszönetet intett, felvette a kalapot, elégedetten nyugtázta, hogy nem lett nagyon sáros, a fejére tette, és tovább sétált, derűsen ringatva a csípőjét. Gyakran eltűnődtem már azon, miért tűnik minden sovány német olyan kövérnek hátulról, amikor esőkabátot visel.

Már csak annyi elmesélnivalóm maradt, hogy egy héttel később kaptam egy levelet, melynek különös oroszsága aligha adható át fordításban.

„Tisztelt uram – szólt a levél. – Ön üldöz engem egész életemben. Jó barátaim, miután olvasták az ön könyveit, elfordultak tőlem, mert azt gondolták, hogy én vagyok a szerzője azoknak a romlott, dekadens írásoknak. 1941-ben, majd 1943-ban ismétleten letartóztattak a németek Franciaországban olyan dolgok miatt, amiket sohasem mondtam vagy gondoltam. Most Amerikában, miután nem elégedett meg annyival, hogy mindenféle bajt okozott nekem más országokban, ön arcátlan módon az én személyemnek adja ki magát, és ittás állapotban megjelenik egy nagy tiszteletben álló személy lakásán. Ezt már nem tűrhetem. Börtönbe juttathatnám és megbélyegezhetném mint csalót, de gyanítom, hogy ön ezt nem szeretné, ezért azt javaslom, hogy kárpótlásként...”

Az összeg, amit követelt, roppant szerény volt.

Kardos Eszter

JANUS**Április 21., vasárnap, 16⁰⁰**

Gyorsítottam. Nem volt nagy forgalom. A sebességmérőre pillantottam. És a mellette lévő piros felkiáltójelre, amit Nóra ragasztott oda. De most kevés kocsi haladt az úton. Alig néhány rajtam kívül. Jólesett a nagy tempó. Váratlanul eszembe jutott az a régi név, egy futólagos szerelmem neve, amin előző nap hiába gondolkoztam. Beugrott: Ménesi Klárinak hívták. Rövid ideig jártunk, talán néhány napig. S nem volt fontos eseménye az életemnek. De idegesített, hogy nem jut eszembe a neve. Klárit, amíg nem jártunk, rózsaszíromhoz hasonlítottam. Puha volt, elegáns. Vékony, kecses és illos. De később nagyon megváltozott róla a véleményem.

Ménesinek hívták tehát. Ménesi volt a vezetékneve.

Olti néninek az a rokona, akit ma meglátogattam, hát, kiderült róla, hogy telekspekuláns. Mit kiderült, ő maga mondta. Külső területeket fognak belterületté nyilvánítani. Meg fog ugrani az áruk. Hitelek után rohangálok, mesélte. Alkalmi befektetőket hajkurászom. Újabb és újabb földeket veszek meg. Úgy keresem a pénzt, hogy előbb pénzt adok ki.

Mostantól fogva azonban nyilván másképp lesz itt minden. Olti néni gondoskodik a család anyagi helyzetének a fellendüléséről. A telekspekuláns hálálkodott is eleget az érkezendő pénzküldeményért.

De nem nekem kell megköszönnie, én csak az unokaöccse vagyok a távoli nagynénémnek.

Ez volt az utolsó hely, amit fölkerestem. Az ötödik. Rá is ment öt napom. Ahogy előre gondoltam is. Eleget tettem Olti néni kérésének. Befejeztem a küldetésem. Este föl hívom otthonról az osztrák ügyintézőt, a nagynéném emberét. Lediktálom az öt számlaszámot. Küldhetik az ajándék pénzt.

Megjelent a leágazást jelző tábla a falum nevével. Letértem az autópályáról.

Április 20., szombat, 17⁵⁰

Dimbes-dombos tájon haladtam. Emelkedők és lejtők váltakoztak. Elállt az eső. Egy volt barátnőmnek a nevéen gondolkoztam. Röpke szerelem volt közöttünk. Valamilyen Klárinak hívták. Nem volt különösebb jelentősége, csak zavart, hogy nem jut eszembe. Mi lehetett a vezetékneve?! Egyrészt mintha a ló szóval lett volna összefüggésben. Másrészt talán hosszabb, több szótagos név volt. Semmiképpen sem „ló”. És magas magánhangzók voltak benne. Szekeres, Lipicai, Mezőhegyesi? Lovas? Lovász? Nem, egyik sem. A Lovas és Lovász nem is magas magánhangzós. Teljes erővel a névre koncentráltam. Hol abból a szempontból kerestem, hogy a lóhoz kapcsolódik, hol meg abból, hogy több szótagos, magas magánhangzós szó. Megpróbáltam minél gyorsabban ide-oda ugrálni a meghatározások között. Úgy éreztem, ha egyszerre tudnék gondolni a két különböző irányból való megközelítésre, akkor a gondolatok között ki-sülne egy szikra. És eszembe jutna a név. De akárhogy törtem a fejem, nem jöttem rá. Mellesleg fölfedeztem, hogy lehetetlen egyszerre, egyugyanazon pillanatban két dologra gondolni.

Mikor elkezdtem Klárral járni, rózsához hasonlítottam őt. Egyszer, gyerekkoromban kitéptem egy szirmot, mert tetszett a selymessége. Szorosan az orromhoz tartottam. Nagyot szippantottam. Légmentesen az orromra tapadt. Klári nagyon ragaszkodott hozzám. Ez eleinte vonzó volt. Puha lelkűnek láttam. De néhány nap alatt megváltozott a véleményem. Hogy a rózsánál maradjak: légmentesen, már-már kellemetlenül rám tapadó virágsziromhoz kezdett hasonlítani. Mindig mindenről engem kérdezett. Mi a véleményem arról az együttesről. Mit gondolok a ruhájáról. Rájöttem, hogy a ragaszkodás, sőt: tapadás, és a kérdések, sőt: faggatás mögött csak vízszínű unalom és sötétfekete üresfejűség áll. Képzavaros meghatározás, de nagyon igaz. A karcúságából, elegáns mozgásából is hamar kiábrándultam. Végül már csak egy keresetlen, megtervezetten mozgó, pálcikaszerűen sovány lányt láttam magam előtt. De hát milyen Klárinak is hívhatták?

Szombat, 17¹⁰

Teherautók jöttek velem szemben. Kihúzódtam a jobb szélre. Pedig a padkára itt-ott ráfért volna a javítás. És még mindig esett az eső. Ma egy kupecnél jártam. A lakás piaci lerakodóhelyhez hasonlított. Az asztalok alatt és a szekrények tetején dobozok tornyosultak. A szobasarkokban árcédulákkal teleaggatott ruhahalmok. A kupecék meggyőzés nélkül szabadkoztak az óriási rendetlenség miatt. Manapság minden lehetőséget meg kell ragadnia annak, aki vinni akarja valamire, mondták. Ehhez képest nem úgy néztek ki, mint akik vitték valamire. Ágrólszakadt szegény embereknek látszottak. A férfi cipőjén lyuk tátongott. A lakásban nem volt se függöny, se szőnyeg. Az asszony tökfőzeléket főzött ebédre.

Sok újságot az Olti néni adományáról már nem mondtam nekik. Hiszen részletelesen megbeszéltük telefonon. Mégis el kellett jönnöm hozzájuk, mert a nagynéném kikötötte a személyes találkozást. Na meg, hogy fölírjam a bankszámlaszámukat. Ennél a pillanatnál, a számlaszám lejegyzésénél a kupec egy kicsit tétovázott. Odanyújtotta nekem a papírdarabot, amin a szám állt, de nem engedte el a sarkát. Bizonytalan hangon mondta-kérdezte: Amálka nem a feleségem. Élettársam öt éve. A feleségemtől már régóta külön élek. A közös gyermekünket ő neveli. Ez a rendezetlen családi állapot, ugye, nem akadály a ajándék átvételének? Megpróbáltam visszaemlékezni a bemutatkozásukra. Ha nem mondja el, hogy nincsenek megesküdvé, meg vagyok róla győződve, hogy úgy mutatta be a nőt, mint a feleségét.

Hazafelé áthaladtam a közeli nagyvároson. Onnan kezdve jó darabon ismerős volt az út. Nem a délelőtti idejövetelem miatt. Hanem azért, mert tavaly arrafelé nyaraltunk egy kempingben. Gyakran beugrottunk a városba. Sokszor végigautóztam azon az útszakaszon.

Elhajtottam egy faiskola mellett. Tudtam, hogy utána az elhagyatott, tíz éve nem használt sertésenyésztő telep következik. Így is volt. S azután kell jönnie a rozsdás sínen álló, otffelejttett vagonnak. A sertés telep után. Bár a vasúti vagon tulajdonképpen a telep előtt áll, hiszen a főépület előtti üres téren van. De innen még nem látom, takarja a sertés telep. Innen nézve az épület mögött van. Mögötte áll, és előtte áll. Játék a szavakkal. De! Nem ugyanaz a helyzet a múlttal és a jövővel? Arról is két ellentétes dolgot lehet állítani. Mert a múlt mögöttünk van, de azt is mondjuk: előttünk. Nézzük csak. Nemrég rágódtam ezen a kérdésen, és arra az eredményre jutottam, hogy az időt általában egyenes vonalnak képzeljük el. Igen, az idő: egyenes vonal. Azzal, hogy egymás után éljük a napjainkat: haladunk a vonalon. Mégpedig előre, a jövő fe-

lé. A jövő egy kis darabjából jelen lesz, s azután, amikor még tovább lépünk, múlt. Előrefelé haladunk, és természetesen előrenézünk.

De ha jobban belemélyedünk, rájövünk, hogy nem biztos, hogy így van. Előrenézünk? De hisz nem látjuk a jövőt! Sejtjük, és valószínű, hogy bizonyos dolgok úgy történnek meg, ahogy gondoljuk. Például: lejtőn lefelé kerékpározunk, kiengedjük a féket, és, mint várni lehetett: fölborulunk. De azt nem tudjuk, hogy miről szól a holnap-i újság, vagy milyen örültséget fog csinálni a munkatársunk. A jövő egyáltalán nem biztos. Nem látjuk világosan. Nem tudjuk úgy végigpásztázni a tekintetünkkel, mint egy előttünk nyújtózkodó utat. Ami időben előttünk áll, az bizonytalan. Még az sem biztos, hogy ha valakihez kedvesen szólunk, akkor nem vág pofon. A múltat, azt látjuk. Emlékszünk, mi történt egy órája, egy napja. A múlt részletesen elmesélhető. Vanak korlátok és tudatos ferdítések, és a régi dolgokra nem emlékszünk. Meg arra sem, amire nem figyeltünk, például Amália bemutatására. De azért általában jól belátható.

Még csak azt sem lehet mondani, hogy azért nem látunk előre az időben, mert bekötött szemmel haladunk. Akinek be van kötve a szeme, az semmit sem lát. Én pedig látok, hátra. Pontosán emlékszem, hogy nemrég fölcsavartam az ablakot. Azelőtt pedig följebb húztam a mellettem lévő ülésen a lecsúszni készülő irattáskát. S egy percig sem kérdéses, hogy melyik volt előbb. A dömperral való találkozásomat pedig valószínűleg nagyon sokáig nem felejttem el. A dömpert, az meredek helyzet volt. Biztosan tudom tehát, milyen sorrendben játszódtak le az elmúlt események. Hiszen velem történt. S én most is ugyanaz vagyok, aki az előbb voltam. Sőt, ugyanaz a személyiség vagyok, aki gyerekkoromban voltam. Amit akkor átéltem, ma is a részem. Egyszer, korszolázás közben beszakadt alattam a jég. Szerencsére nem volt mély a víz. De hideg volt. Bokáig álltam a jeges vízben. A cipőm egy pillanat alatt átázott, nehezzé vált. Mázsás súlyúvá. Nehezen emelgettem, úgy mentem ki a partra. Ez az esemény most is megvan: az emlékezetemben. Erre a gondolatra, hogy a múlt most is létezik, mégpedig a tudatunkban, filozófiák épülnek. Ottlik Géza ezt írja: Jogtalanul beszélünk úgy az időről, mintha lemérhető, egynemű valami volna. Mert a múlt nem múlt el, hanem van. Minden pillanata egy helyben áll, kivetítve a mindenség ernyőjére.

A múlt, ha nem fogjuk is föl ilyen költőien, mindenképpen látható. De amit térben hagytunk magunk mögött, annak a részletei nem biztosak. Amikor egyetemista koromban kocogni jártam, akkor gondolkoztam ezen. Elhagytam egy facsoportot, de nem volt fontos, nem figyeltem meg. Ha meg akartam számolni, hogy négy vagy öt fa volt-e ott, meg kellett fordulnom. Viszont ami időben van közvetlenül mögöttem, a pár perccel előtti dolgok, azokra hajszálpontosan emlékszem. Például a kocsni ablakára és a táskára.

Térben előretekintünk. Világosan látok mindent, ami itt van az autóm előtt. Időben pedig hátranézünk. Nemrég gondolkodtam Janus isten kétarcúságán, illetve Olti néninek beszéltem róla. Most úgy vélem, többet jelent a két arc a múltba és a jövőbe tekintésnél. Szerintem a tér- és időszemléletünk kettősségét jelképezi. Mégpedig így: a jelen pillanatban, most, két irányba nézek. Térben előre, például ott van egy útjelző tábla, egy domb és az út, amin menni fogok. Az időben azonban hátrafelé látok, hiszen emlékszem, tudom, mi történt az alatt az idő alatt, amit átéltem. Az egyik arcom, a térészlelő, előrefordul, a jövőbe. A másik, az időérzékelő, hátra, a múltba. Így működik az emberi tér-idő felfogás. Előre és hátra. Mindenki, minden ember Janus.

Emelkedni kezdett az út. Már nemcsak messziről látszottak a dombok, hanem beértem közéjük.

De valóban előttünk van a jövő? Hiszen, a rozsdás vagonhoz hasonlóan, azt is mondhatjuk, hogy előttünk van, de azt is, hogy utánunk. Néha úgy beszélünk róla, mint ami utóbb fog bekövetkezni. Utánunk jön, például, az elkövetkező nemzedék. Az utódaink. Követnek minket. És előttünk éltek az elődök. S az előbb, a jelen pillanat előtt volt az, hogy fölcsavartam az ablakot. A múlt előbb volt, a jövő utánunk lesz.

Vagy pedig az ezután következő idő, a jövő van előttünk? Ez is igaz. Most akkor utánunk vagy előttünk? Mindkét megfogalmazás igaz. Épp, mint a sertéstelep és a vagon. Előtte-mögötte. Kérdés, hogy vajon melyik szemlélet a gyakoribb. Amikor a jövőt előttünk állónak gondoljuk? Vagy amikor úgy fogjuk föl, hogy előbb volt a múlt, és ezután jön a holnap? Meg a holnapután? Gyönyörű, hogy jól megfér egymás mellett a kétféle szemléletmód. Hol ezt használjuk, hol azt. S akihez beszélünk, tökéletesen megérti. Bár nem csak a két időszemlélet fér meg békésen egymással. Hogy mást ne mondjak, az utcák régi és új nevét is elég gyakran használjuk fölváltva. S nem látunk benne semmi ellentmondást. És a férjük nevét viselő, de sokáig lánynéven ismert nőket is hol így nevezzük, hol úgy. Normális közlés: Rég láttam Liebhaber Zsuzsát, elmegyek hozzá. Ha keresnek, Győrinénél vagyok.

Az idő ilyen vagy olyan felfogása persze komolyabb kérdés, mint az asszonynev és lánykori név vagy a Micsurin utca és Naplás utca felváltva történő emlegetése. De, úgy látszik, akármilyen alapvető fontosságú is, mégsem zavaró. Nyugodtan lehet beszélni az időről két ellentétes nézőpontból. Csak épp nehéz szavakba önteni ezt a gondolkodásbeli kettősséget. Augustinus mondta: Ha megkérdezik tőlem, mi az idő, nem tudok válaszolni. Ha nem kérdezik meg, akkor tisztában vagyok vele.

Az Olti néni életében egyszer élesben jelentkezett az „előtte vagy mögötte” probléma. Régen történt, az ötvenes években. Vagy a negyvenes évek végén. Olti néni, a nagyanyám húga még fiatal volt. Egy gyárban dolgozott. Villanykörtegyárban. Vagy szerszámgyárat emlegetett? Lehet. Már nem emlékszem pontosan. Nos, a történet. Ott akkor kizárólag térbeli kérdés volt az „előtte” és „mögötte” meghatározás. Tehát nem az idő szemléléséről volt szó. De Olti néni mindenesetre fegyelmet kapott azért, mert azt mondta, hogy a Bazilika előrenéz.

A Zrínyi utcában laktak, a Bazilikával szemben. Egy szép nyári szombat este a Bajcsy-Zsilinszky úton ment valahová, a Bazilika mögött. Szembetalálkozott a művezetőjével. Az megállította, és leereszkedően szóba elegyedett vele. A Lázár utca sarkán álltak. Miután megbeszélték az időjárást, a művezetőnek kegyeskedett eszébe jutni, hogy Olti néni, akkor még csak Olti, azaz Sarolta, többször említette, hogy a Bazilikával szemben lévő utcában laknak. Bemutatott a Lázár utcába: Itt laknak, szaktársnő? Vagy talán a Révay utcában? Olti néni szolgálatkészen felvilágosította, hogy most mögötte, a Bazilika mögött állnak. Az ő utcája, a Zrínyi utca, nem itt, hanem az épületmonstrum másik oldalán, a templom előtt van. A művezető megmerevedett, szigorú arcot öltött: Az volna az eleje?! Olti néni nem értette, miért ellenkezik. De aztán eszébe jutott, hogy a férfi a Viharsarokból került a fővárosba. Készségesen nekilátott, hogy – mint helyismerettel rendelkező ember – bővebben megokolja az állítását. Először építészetileg magyarázta a Bazilika homlokzatát és a főlépcsőt. Azután, vesztére, azt is megemlítette, hogy a főbejáraton lehet bemenni. Akkor betelt a pohár. Ez klerikális propaganda! – szolt rá a művezető. – Ne merészelje folytatni! Különben is, Bajcsy-Zsilinszky Endre elvtárs emléke igazán megérdemli, hogy az épületnek a róla elnevezett út felé eső oldalát tekintsük az elejének.

S másnap fegyelmet adott Olti néninek.

Szombat, 11¹⁸

Föllélegeztem.

Szombat, 11 óra 17 perc 45 másodperc

Beindítottam az ablaktörlőt. Széles ívben beletörölt a szélvédőn lévő sárrétegbe. Már ki lehetett látni. Végül az ablaktörlő teljes hatósugarában tiszta lett az üveg.

Szombat, 11 óra 17 perc 40 másodperc

Csupa sár volt a szélvédő. Áthatolhatatlan sötét réteg borította. Sőt, az összes ablakot! Vakon haladtam. Segítség! Levettem egy picit a gázból, és leheletnyit fékeztem. De ki tudja, mi jön mögöttem?! És mi van előttem?!

Szombat, 11 óra 17 perc 35 másodperc

Mintha egy sötétszürke, nagyméretű lepedőt ejtettek volna a kocsira! Beterítette az egész járművet. Vaksötét lett odabenn. Nem lehetett kilátni!

Szombat, 11 óra 17 perc 20 másodperc

Egy dömper jött velem szemben. Egy vadul csörtető rinocérosz. Már majdnem egy vonalban voltunk. A dömper megbillent. Fél keréssel beledöccent egy irdatlan kátyúba! Magasra lövellt a sár. Legyező alakban csapódott föl a kereke alól. A kocsim fölé repült a híg, szétterülő sártömeg.

Szombat, 11¹⁰

Kényelmes lett volna vég nélkül repeszteni a jó úton. De le kellett kanyarodnom egy mellékútra. Akikhez mentem, egy kis faluban laknak. Reggel óta esett az eső. Egyes útszakaszokat sárréteg borított.

Április 19., péntek, 19⁰⁰

Mikor a mosógép már szép, szabályos zakatolással forgatta a ruhát a dobban, visszamentem a nappaliba. Megszólalt a telefon. Az az Olti-rokon keresett, akihez holnap megyek. Pedig már elmagyaráztam neki az ajándékozást. Ne haragudjak, még vannak kérdései, kezdte. Nem mindennap kap az ember ekkora lövét. Persze, válaszoltam, kérdezzen csak. S azután elismételtem neki, amit már mondtam, de, úgy látszik, újra akarja hallani: Az öt rokon számára adományozott fejenkénti kétszázezer euró a bankszámlaszámok kézhezvétele után azonnal átutalásra fog kerülni. Egy kicsit kacifántos a fogalmazás, de Olti néni valahogy így mondta. Mikor érkezik meg a pénz, kérdezett tovább a holnapi rokon. Természetesen nem tudtam. Valószínűleg a jövő héten. Azt sem tudom pontosan, melyik nap utalják át. S mennyi lehet vajon az átfutási idő? Nem hiszem, hogy hosszú lenne. Legfeljebb néhány nap. De az is lehet, hogy aznap megkapják. Nem tudom. S mondjam meg, de őszintén, hogy ez az egész, ez biztos? Nem ő volt az első a megajándékozottak közül, aki hitetlenkedett. Persze hogy biztos, nyugtattam meg. Száz százalékgig biztos.

Azután, bármennyire elfárasztott az utazással, tárgyalással járó nap, még leültem a saját melómat végezni. Állatorvos vagyok, de féléves szabadságot vettem ki. A rendelésre egy frissen végzett kollégát szerveztem be helyettesnek. A szabadság arra kell, hogy megírjak egy könyvet. Kutyákról fog szólni. A kiadóval már aláírtuk a szerződést.

Be akartam írni a számítógépbe, amit az utóbbi néhány nap alatt megfogalmaztam

magamban. S részben, cetlikre, föl is vázoltam. Leültem volna dolgozni. De az íróasztalszéken hatalmas, instabil könyvhalom tornyozódott. A könyvtéglák közé malterként bekerült egy kötött mellény és néhány zokni is. Csak pár hete nincs itthon Nóra, de olyan a lakás, mintha évek óta csövesek tanyáznának benne. Nóra Vésztőn volt, az anyjánál. Eltört a lába, feküdnie kell. A feleségem segít neki a háztartásban. Ábelka még épp nem iskoláskorú. Az oviból szabad hiányozni, Nóra magával vitte. Az ő munkája meg, hogy úgy mondjam, hordozható. Rajzol, és postán küldi el a kész dolgait. Itt is művelheti, Vésztőn is.

De nekem nagyon hiányzik.

Helyet csináltam a széken. Bekapcsoltam a számítógépet. Lehívtam az eddig megírt anyagot. Amíg a letöltésre vártam, kibámultam a terasz üvegajtáján. A kiskert végében, a tó vizén, elhúzott a már ismerős vadkacsamama. Utána két kiskacsa lapátolt szorgosan. Egymás mögött úsztak. Az egyiknek barnább a tolla, mint a másiknak. Két aranyos kiskacsa.

Egypár órát dolgoztam a számítógépen. Aztán kidőltem. Félálomban teregettem ki a mosógépből az ingeket.

Péntek, 18³⁰

Beakasztottam a kabátom a szekrénybe. Ha Nóra itthon lett volna, meséltem volna neki. De így csak az evőeszközök csörrenése hallatszott, ahogy megterítettem magamnak. Egyedül kezdtem enni.

Míg hazafelé jöttem a kocsival, majdnem elaludtam. Fáradt voltam. Túl sokat vezetek mostanában. Az út mentén futó fák látványa is álmosító volt. Végeláthatatlan sorban jöttek velem szemben. Makacsul ismétlődő ritmusban. Erről eszembe jutott egy mai filozófus elmélete a telő-múló időről. Egy haveromtól kaptam kölcsön a könyvét, aki művészettörténész. A szerző szerint az európaiak időszemlélete azonos az ókori görögökével. Az időt úgy érzékeljük, mint aminek mértékegységei vannak. Ezek az egységek pontosan egyformák, és sorban következnek egymásra. Minden másodperc egyforma hosszú, és minden nap is. Igaz, hogy néha az egyik órát gyorsan elröppenőnek érezzük. Máskor meg úgy látjuk, hogy csigalassan vánszorog az idő. S erről, a pszichológiai időfelfogásról hosszasan lehet értekezni. Mint ahogy értekeztek is. De mégiscsak létezik objektív időmérés. A vonalzó szigorúan egyforma vonalkáihoz hasonlónak képzeljük az időegyenest is, mint egy előremutató nyilat, amin kis vonalkák jelzik a napokat. Arccal előre haladunk az időegyenesen, és így beszélünk múlttól, jelenről, jövőről.

Ezzel szembeállította az író, aki helyesebben mondva inkább teológus, mint filozófus, és melleleg norvég nemzetiségű, ha jól emlékszem, Bomannak hívják, tehát szembeállította a megszokott felfogással az ókori héberek időszemléletét. Amire az Ószövegség tanulmányozása közben jött rá. A héberek másképp fogták föl az időt. Talán egy szobához lehet hasonlítani az időképüket. Amiben benne van mindaz a múlt, amit már megéltek, a jelen is, amit akkor élnek át, és a jövő is, aminek egy-egy várható eseményéről beszélnek. Úgy járkálnak mondataikban ide-oda a különböző múltbeli események meg a jelen és a jövő között, mint ahogy mi mozgunk a szobában. Olykor egy mondaton belül is időt váltanak. S tökéletesen követhető a mondanivalójuk, annak, aki otthon van a szövegben. Otthon van a szobában.

Az idő mint szoba. Bementem a szobába. Nem az időszobába, természetesen, hanem a hálószobába. Megnéztem, hány tiszta ingem van. Kettő még volt, szerencsére.

De ha azokat is elhasználom, mi lesz? Kiválogattam az ingeket a szennyesből, és bele tettem a mosógépbe. Elég nehezen lehetett elindítani. Egy egyszeri, szimpla bekapcsolásra nem szokott reagálni. Ki-be kellett kapcsolgatni, míg végre fölberregett. Cseppben a tenger, mosógépben a globális anyagi helyzetünk. Szép helyen lakunk, sőt, csodálatos helyen, de ócska a mosógépünk. És földre tett ágybetétén alszunk. Persze vannak nekünk rendes bútoraink is, az ágyon kívül minden normális. Csak mosógépre és ágyra nem telik egyelőre. Mert bár jól keresünk mind a ketten, de elég nagy kölcsönt törlesztünk. Nemcsak a ház árának egy részét, hanem a rendelóm árát is. A megyeszékhelyen rendelek, a belvárosban. Sokan csodálkoznak rajtunk, hogy lehet ennyi kölcsönrel élni? Mi tudatosan vállaltuk Nórával. Lakhatnánk kevésbé szép helyen, amíg a rendelőre fölvelt pénzt vissza nem fizetjük. Utána azonban úgyis valami ilyesmi szép házat keresnénk majd. Viszont egyikünk sem szeret költözni. Azzal, hogy két nagy volumenű dologba vágunk bele egyszerre, a házba és a rendelőbe, megtakarítottunk egy költözködést.

Péntek, 17⁴⁰

Ez a nap sem múlhatott el Olti-rokon nélkül. Meglátogattam a mára megbeszélt családot. Azután pedig fölkerestem egy Duna menti kisvárosban egy kutyatenyésztőt. Gyűlik a könyvembe az anyag. Mert nem úgy van az, hogy mindenfajta kutyáról én tudok Magyarországon a legtöbbet. Majdnem mindegyikről: igen. És ezenkívül vannak még nagyon jó szakemberek. Szerencsére ismerem őket. Egy-két részletkérdésben kikérem a véleményüket.

Péntek, 15⁰⁰

Egy könyvkötőnél jártam. Azt hiszem, Olti néni megajándékozott rokonai közül ő van leginkább rászorulva a segítségre. Egész pontosan nem is ő a rokon, hanem a felesége. De ez nekem, a kívülállónak persze mindegy. A férfi tehát könyvkötő volna. De manapság nincs szükség ilyen szakmára. Mindenhol géppel kötik be a könyveket. Felesleges luxus a szakértelem. Egy-két maszok, ha létezik még. De a nyomdákban nem alkalmaznak szakképzett könyvkötőket. Legalábbis őt nem. Ő munkanélküli. Kidobták a munkahelyéről, ahol tíz évet lehúzott. Ezután őrző-védő manusként dolgozott. Egyszerre két helyen. Nappal az egyik gyárban, éjszaka egy másikban. A felesége hozta-vitte a Trabantjukkal reggel és este. De már azok az állások sincsenek meg. A Trabant sem.

Megbeszéltük a könyvkötőékkel, most már nem telefonon, mert természetesen velük is telefonoztam, de most tehát már élőben: az Olti néni jótettét. Megkérdeztem, van-e devizaszámlájuk, vagy pedig forintszámlára kérik a manit. Tanakodtak. Aztán úgy döntöttek, hogy jobb lenne az euró. De nem volt bankszámlájuk. Elmentünk a bankba. A könyvkötő, a felesége meg én. Negyedórás sorbaállás után kiderült, hogy csak úgy lehet eurószámlát nyitni, ha az ember egy bizonyos összeget azonnal befizet. Euróban persze. Eszembe juthatott volna a sorbaállás előtt is. Mert nyilván így volt ez akkor is, mikor magamnak nyitottam devizaszámlát. De olyan régen volt, ki emlékszik rá. Akkor maradunk a forintnál, döntötték el a könyvkötőék. Úgy is jó lesz nekünk ennyi rengeteg pénz.

Hálásak vagyunk érte, mondták. Pedig az én szerepem minimális az ügyben. Csak az Olti néni üzenethordója vagyok. De azért, mi tagadás, felemelő érzés benne lenni a dologban. Jó fej ez az Olti néni. Mindig is szerettem őt. Olti néni tulajdonképpen az anyám nagynénje, nem az enyém. Nekem egészen pontosan nagyanyai nagynéném-

nek kellene őt neveznem. Gyerekkorom óta szeretem. Pedig mikor megszülettem, ő már Ausztriában élt. De intenzíven leveleztünk. S gyakran járt haza. Mi is kihasználtuk a lehetőségeket: amikor engedtek, mindig kimentünk hozzá néhány hétre. A jó kapcsolatnak az alapja, szerintem, mégis inkább az volt, hogy anyu gyerekkorában nagyon szerette, és később sok jót mesélt róla.

A megajándékozottakat én ugyan az Olti néni rokonainak hívom, valójában azonban az első férjének a családjáról van szó. Közvetve, a volt férj révén persze neki is rokonai végső soron. De vér szerinti rokona csak én vagyok.

Az első férjnek egy bizonyos Zsuzsánka néni volt a nővére. Akiket most Olti néni megajándékoz, azok ennek a néhai Zsuzsánkának az unokái. Az ő két, már szintén nem élő gyermekétől származnak. Olti néni, úgy tudom, csak néhány évig élt az első férjével. Azután elváltak. A férfi soha nem nősült újra, s már régen meghalt. Így Olti néni kénytelen a távolabbi rokonokon kiélni az ajándékozási kedvét.

Most már a második, az osztrák férje sem él. Vele évtizedeket élt együtt. Tőle van a fia is.

Az odaúton azon gondolkoztam, hogy klassz dolog ugyan vadidegen embereket fölkeresni egy jó hírrel. De mégis kár, hogy pénzről van szó. Közönséges, prózai dolog a pénz. Nem elegáns. Manapság a természetes dolgok vannak divatban. Ebből kiindulva jobb lenne, mondjuk, a mocskos pénz helyett minden rokonnak egy szál virágot vinni. Az Olti néni kertjéből. Gondoltam. Most már nem így látom. Mit csinált volna az állástalan könyvkötő a virággal? Leprézelte volna egy könyvben. A féltve őrzött utolsó könyvben, amit még ő kötött be.

Péntek, 11⁰⁰

Csapjunk a lovak közé, irány Olti néni mára betervezett rokona.

Most ment el tőlem Csongrádi Endre. A szomszéd faluban tölt két napot valami építésmérnöknel, onnan ugrott át látogatóba. Régóta nem láttuk egymást. Egyébként ő csak mellékszereplője volt egyetemistaéveimnek. Én meg az övének.

Az első percekben csak annyit láttam rajta, hogy néhány év elmúlt fölötte is. Kifagattuk egymást, ki hol dolgozik, hol lakik, mi van a családdal. Természetesen ő is meg-nősült, s neki már két gyereke van. Aztán megkínáltam kávéval, és elkezdtem részletesebben mesélni az életünket. Nóra Vésztón van, mert az anyósomnak eltört a lába. Hát, az bizony fájdalmas és hosszadalmas dolog, mondta Csongrádi.

Úgy fölkaptam a fejem, mintha egy betörő lépett volna be, és azt mondta volna, hogy hozott egy szép aranyláncot medállal. Mert Csongrádi régen, egyetemistakorunkban, soha ilyet nem mondott volna.

Bár igazságtalan vagyok, ha betörőhöz hasonlítom. Hisz nem ártott soha senkinek. Sőt, kifejezetten udvariás gyerek volt. Csak éppen senkivel nem törődött. Mindig csak is magáról beszélt.

A következő percben már meg is ijedtem, észreveszi, hogy mennyire megbámulom azért a tőle szokatlan, együtt érző mondatért.

Csongrádi a további beszélgetésünk alatt is megértő, figyelmes embernek bizonyult. Egyik ámulatból a másikba estem. Gondoltam is, megkérdem, hogy mikor változott meg. De nemigen tudtam volna a kérdést úgy megfogalmazni, hogy ne legyen sértő, ahogy leírom, milyen volt régen.

Végül sajnáltam, hogy indulnia kell neki is, nekem is. Kimondottan jó volt vele dumálni. Megdöböntő, hogy mennyire más ember lett belőle. Persze eddig sem gon-

doltam, hogy az embernek huszonnégy-huszonöt éves kora után egész életében ugyanaz marad a jelleme. De ekkora változás mégiscsak meglepő. Hihetetlen, de Csongrádi Endréről jó ember lett.

Péntek, 10⁴⁵

Nem sokat aludtam éjszaka. Nem csoda az én koromban. Ma éjjel többnyire Mártonra, a magyarországi unokaöcsémre gondoltam. Rendes tőle, hogy segít elintézni az ajándékozási ügyet.

Az ápolónő ügyesen mosdatott, öltöztetett. Rögtön reggeli után váratlanul besora-kozott a fiam egy hivatalos társasággal. Köztük volt a családunk ügyvédje. Őt napon-ta látom. A másik három bemutatkozott. Egyikük a közeli magánklinika elmeorvosa. Ketten pedig bécsi orvosprofesszorok. Az elmeorvos hívta őket konzíliumra. Sejtettem, mit akar a fiam. Az orvosok felváltva mellém ültek, és részletesen kikérdeztek mindenféle témában. Közben-közben egymással is tanácskoztak. Igyekeztem jó válaszokat adni. Majdnem mindegyik kérdésre pontosan feleltem. Mulattatott, hogy akármit mondok, a diagnózis már kész van. Már eldöntötte a fiam. Ki az az orvos, aki ne engedelmeskedne egy ilyen köztisztelőben álló milliomosnak, mint ő? Végül az elmedoktor a fülem hallatára azt mondta, hogy az ügyeim viteléhez szükséges belátási képességem teljességgel hiányzik. A fiam rám pillantott. Csodálkozott, hogy nem dühöngök. Miért csodálkozott? Sejtettem, hogy valamit tervez ellenem. Hisz nemrég is szóba hozta, hogy megöregedtem. Tapintatlanul, bántóan fogalmazott. Félttem tőle, hogy képes lesz valami árulásra. S íme, megtette.

Az ügyvéd az asztalra állította a hordozható komputerét. Itt, a hálószobámban. Nyilván az volt a célja a fiamnak ezzel az egésszel, hogy elsősorban nekem adja értésemre az orvosi véleményt. Az ügyvéd megszövegezte a hivatalos iratot. Hangosan mondta, amit írt: „A mai napon, április 19-én megállapítjuk, hogy Frau Sarolta Weber, elmeállapota miatt...” Az orvosi szak kifejezéseket az egyik professzorral diktáltatta magának. Aztán kinyomtatta az iratot. Több példányban. S minden jelenlévő aláírta. Én persze nem. Én nem számítok.

A fiam az elmeorvoshoz fordult: Ezzel a szakvéleménnyel, ugye, gyámság alá helyeztethetem az anyámat? Mert attól tartok, hogy a vagyon egy részét jótékonyági célokra fogja szétszórni. Az elmeorvos igent mondott neki.

Április 18., csütörtök, 16¹⁰

A mai napra jutó rokon egy matematikatanár volt. A felesége is tanít. Vas megyében laknak. Régimódi, hosszú lakásuk van. Sok szoba, sorban. Csak úgy lehet eljutni az utolsóba, ha az összesen végigmegyünk. Mi az utolsó szobában ültünk le. Az egész lakáson végig kellett mennünk. Lefüggönyözött, sötét helyiségek voltak. Botladoztam a folyórúrdótt szőnyegeken. A tanárházaspárnak sok gyereke volt. Pislákoló kisvillanyoknál vagy anélkül heverték-ültek szanaszét a sötét szobákban. Emeletes ágyon. Polc mögé dugott íróasztalnál. Mindenhol. Az egyik egyenesen egy térelválasztónak használt szekrény tetején hasalt. Az apa és az anya is sötét hajú volt, a gyerekekből is fekete hajbozontjuk volt a legföltűnőbb. A besötétített, zsúfolt szobákban úgy tűnt, mint ha a sötétség összecsomósodott, megelevenedett részei volnának.

Megbeszéltük az ajándékozást. A tanárék meghallgattak. De végül ugyanúgy az ismeretlenségből érkező pénz maradt számukra az Olti néni ajándéka, mint amilyen a beszélgetés előtt volt. Annyit azért kiderítettek, a férj és a feleség egymás közt, hogy

az adományozó, tehát Olti néni azonos lehet azzal a ködös, megfoghatatlan valakivel, aki évtizedek óta, ismeretlenül, minden karácsonyra lapot küld nekik. Mármint a férjnek. Sőt, ha jól tudják, a férfi hűgának és unokaöccseinek is. S minden alkalommal kéri, hogy ha megválna a címük, tudassák vele. Mivel Olti néni ennyire idegen nekik, minden győzködésem ellenére maradt bennük egy jó adag hitetlenkedés. Nem baj, annál nagyobb lesz a meglepetés, ha megérkezik a pénz.

Megint hosszas autózás várt rám hazafelé. Megállapítottam, hogy ha minden jól megy, vasárnap este kész listám lesz az Olti néni rokonairól. Minden név mellett ott fog állni egy bankszámlaszám. Felhívhatom az osztrák ügyintézőt, lediktálhatom a számkokat. Az ügyintéző egy kispap. Neki a vasárnap úgylis munkanap, nyugodtan zavarhatom.

A múlt héten fölhívtam egy volt évfolyamtársam, Csongrádi Endre. Az ország másik végében lakik, de mostanában errefelé lesz dolga. S ha már itt van, holnap délelőtt eljön hozzám. Évek óta nem láttuk egymást. Csongrádival nincs semmi bajom, de nem várok sokat ettől a találkozástól. Önző srác volt. Ha beszélgetett valakivel, udvariasan megvárta, míg az illető befejezi. De azután egy fél mondatot sem fűzött hozzá az elhangzottakhoz. Nem vitatkozott, nem helyeselt. Hanem derűs önteltséggel kinyilatkoztatott magáról ezt-azt. Nem is volt túl öntelt. Inkább csak... na jó, ha azt mondom, el volt telve magával, az nem önteltség? De tulajdonképpen nem képzelte magáról túl sokat, nem. Éppen csak olyan ember volt, aki nem foglalkozott soha senki mással, csak is magával.

Mindegy, Csongrádi olyan, amilyen. Ezen már nem lehet változtatni. Nem érdemes rajta problémázni. Azért mégiscsak jó lesz látni valakit az egyetemistaéveimből.

Elmentem egy kutyatenyésztőhöz is egy útba eső városban. Nagyon szép vizslái voltak. Megnéztük a kutyákat, aztán az elméleti dolgokat a lakásban beszéltek meg. Virágillat lengte be a szobákat. De sehol nem láttam virágcsokrot. Mielőtt eljöttem, rákérdeztem: mi illatozik. Kiderült, hogy a múlt héten születésnapot ünnepeltek. Ma dobták ki az akkor kapott virágokat. Többet is. Elég sokat. A szemetesekből terjengtek az illatmolekulák.

Csütörtök, 14³⁰

Jólesett volna egy kis mozgás. Egész délelőtt ültem, és olvastam. Néha tévét néztem. Ma még nem sétált velem az ápolónő. A fiam többször is behívta magához. Nem tudom, miről beszélhettek. Az ápolónő mindig gondterhelt arccal jött ki. Remélem, nem akarja csökkenteni a fizetését a fiam. Vagy másról volt szó? Ugyan miről? Olyan vesztértes nap ez a mai. Bár biztos csak képzelődöm. Örülök, hogy már napokkal ezelőtt elintéztém Mártonnal a telefont. Mindent megbeszéltem vele. Rendes tőle, hogy elvállalta a rokonok kiértesítését. S hogy begyűjti tőlük a számlaszámokat.

Azt Márton nem tudja, nem is tartozik rá, hogy mennyire megérdemlik Aladár rokonai az ajándékot. Nagyon szerettük egymást Aladárral. Kár, hogy úgy alakult, hogy rövid ideig éltünk együtt. Hogy is fért el abban a néhány évben annyi lobogó érzelem? Utólag visszanezve majdnem hihetetlen.

A Márton számlaszáma persze már régóta megvan nekem. Neki is kétszázezer eurót adok, mint az Aladár rokonainak. Az ő pénzét már ma föladtam. A volt, nyugdíjas titkáromat kértem meg, hogy segítsen. Ő vitte-hozta az átutalási megbízást a bankba. Nem feltűnő, hogy eljött hozzám. Néha föl szokott keresni. A lebélyegzett igazolást eltettem a széfbe. Nem kell tudnia a fiannak. Bár ha utólag megtudja, nem olyan nagy baj.

Meg fog lepődni Márton, ha majd kiértesi a bank, hogy a devizaszámlájára néhány eurócska érkezett.

Délután végre kivettem magam az ápolónővel sétálni. Tolókocsival szokott levinni a kertbe. Sétálgattam a járókerettel.

Csütörtök, 8⁰⁰

Gondoltam egyet, és fölhívtam Nórát Vésztőn. Beszélgettünk egy kicsit. Beszámolt az anyósom állapotáról. Én is elmeséltem nagy vonalakban, mi van velem. Ábelkával is beszéltem. Elhatároztam, hogy elmegyek hozzájuk egy napra. Igaz, túlságosan tele van a naptárom mostanában ezekkel a kétszázezer eurós emberekkel. De Nórának is vannak programjai. Röntgenre kell vinni az anyósomat s más ilyenek. Végül április huszonkettőben állapotdunk meg. Akkor már hátam mögött lesz az Olti-ügyi szaladgálás. Huszonkettődikén, hétfőn megyek hozzájuk.

Lassan készülődni kellett az enapi utamra. De továbbra is a vésztőiek jártak az eszemben. Jó lett volna Nórával hosszabban beszélni. S gondolatban elkezdtem részletesen mesélni a tegnapi napot. Mintha Nórának mondanám: Voltam az első rokonnál azok közül, akiket Olti néni megnevezett. A látogatás végén elmentem a rokon gyerekeivel egy gyorsétterembe. Előzőleg, még beszélgetés közben berontott hozzájuk a fia barátjának az apja. Majdnem szétverte a berendezést. Egyébként ez a család egy félreeső kis utcában lakik. Alig találtam meg őket. Pedig az apa színész. De, úgy látszik, szeret elbújni. Eldugott helyen lakik. Háromszor végighajtottam a főutcán, s nem vettem észre, hol kell befordulni. Egy boltba mentem be, hogy mondják meg, hol az utca.

Érdekes lenne, ha egyszer fordítva mesélném el a teljes napomat. Persze többféle megfordítás lehetséges. Lehet így: „Kijöttem a boltból. Meghallgattam az útbaigazítást. Megkérdeztem, hol van a Lehel utca. Beléptem a boltba.” Vagy így: „Meg tudná mondani, hol van? A Lehel utcát keresem. Jó napot kívánok.” De lehet így is: „Meserek táctu Lehel a.” Az a kérdés, hogy mekkora egységeket fordít meg az ember. A napokat? Az órákat? Tíz óra után jön kilenc, nyolc, hét? Esetleg az egyes eseményt leíró mondatok sorrendjét is? A szavakat is? Elmarháskodtam magamban ezzel a gondolattal.

Tulajdonképpen nagyobb lélegzetű dolgot is meg lehetne fordítani, nem csak egy napot. Egy novellát például. A száznolcvan fokkal elfordított időmenet nagyon is illik a mostani kísérletező, minden megszokott szabályt áthágó korhoz. Az írók már úgyis évtizedek óta ide-oda ugrálnak az időben. Ehhez képest csak egy lépés, ha a megírandó történet időben pontosan megfordítva hangzik el. Szükségszerűen és logikusan következik az eddigi formabontásokból.

Hamarosan a fordított idejű alkotások nyilván olyan mindennaposak lesznek, mint az időugrálások.

Hiszen manapság az egész világ a visszájára fordult. Hogy ne mondjam, a feje tetejére állt. Minden. A legváratlanabb helyeken tapasztal az ember mellbevágó dolgokat. Annyi példa van rá, hogy azt sem tudom, melyiket mondjam. Néhány éve meglátogattam egy volt tanáromat egy öregotthonban. Egy színvonalasnak mondott, mindenestre drágának valóban drága otthonban. A tanár úrnak egy kutyaszagú, piszkos körmű, bűdös ápolónő adta be a gyógyszert. Ha valaki, hát én felismerem a kutyaszagot. De ennek a nőnek a kiszagolásához nem volt szükség szakértelemre. Megkérdeztem a tanáromat: Helyettes, beugró nővér az illető? Nem, itt dolgozik, felelte. Más. Az előző munkahelyemen volt egy főnököm, aki semmit sem értett az állatokhoz. Csak a főnökösködéshez. Nekünk, a beosztottainak, a munkánk nagy része abból állt, hogy – le-

hetőleg észrevétlenül – helyrehozzuk az ő bődületes hibáit. S minél jobban el kellett titkolnunk a szaktudásunkat. Nem a rendelésen, mert azt lelkiismeretesen csináltuk, hanem munkamegbeszéléseken.

Állj. Nem szeretem a panasznapokat. Ennyi elég. De ha olyan visszásságok történnek az életben, mint az, hogy idős, magatehetetlen embereket gusztustalan, piszkos, kutyaszagú ápolónők gondoznak, akkor az irodalom bizonyára szeretné valahogyan visszaadni ezeket az abszurdításokat. Esetleg valami más visszásság alkalmazásával, például a feje tetejére állított időrenddel.

Élég furcsán nézne ki egy visszafordított idejű mű, ha belegondolok. Nem valami olvasóbarát forma. Akkor legalább az egyes jeleneteket, amelyek tehát időben fordítva sorakoznak, legalább azokat kellene hagyományos módon leírni. A könnyebb olvashatóság kedvéért.

Így kellene írni, úgy kellene írni. De miről szóljon? Érdemes lenne végiggondolni, hogy például hogyan nézne ki egy jól végződő, happy endes történet: megfordítva. Vegyük az egyik leggyakoribb témát, a szerelmet. A képzeletbeli sztori végződjön jól, tehát a szerelmesek nagyon szeressék egymást. Ha esetleg zúr volt köztük, béküljenek ki. Kellemes jelenet, nagy érzelmek, minden oké. A történet eleje, a később olvasandó eleje pedig legyen valami rossz: például intrikusok rosszindulatúan összevesztik a szerelmeseket. A főhős férfi és nő szenved. Mindkettő azt hiszi, hogy a másik nem szereti. Kétségbe vannak esve.

Ha ezt a történetet időben fordítva meséltük el, akkor a szenvedésről van szó utoljára. Igaz, hogy tudjuk, hogy össze fognak jönni, és tudatában vagyunk, hogy a valóságban a kibékülés és a nagy szerelem van később, tehát a jó és szép legyőzte a rosszat, de a mű mégis azzal fejeződik be, hogy az olvasó negatív dolgokról, a szenvedésről olvas.

Nézzük a másik variációt. Milyen lehet egy rosszul végződő eseménysor fordítva? Kezdes a rosszal, például meghal valaki. Tragédia, sírás. „Azután” megbetegedett, „végül” még egészséges, boldog, vidám. Tehát erről lesz szó a fordított mese végén. Az utolsó leírt sorok jóról és szépről szólnak. Igen ám, de az olvasó tudja, hogy a főhős nemsokára meghal, hisz azt már olvasta.

Az lenne a szabály, hogy akár jóra fordul a história, akár rosszra, csupáncsak attól a ténytól, hogy fordítva meséljük el, mindenképpen szomorú a kicsengése? Ha így van, akkor az időfordítás „hozza a formáját”, hisz épp az élet szörnyűségeinek a jelképes visszaadása volt a célunk vele. De azért én a magam részéről megpróbálnám valami módon egy kissé kompenzálni a fordítottságból törvényszerűen adódó negatív hangulatot.

A történetek természetesen nem annyira egyszerűek, mint ahogy egy sarkított, lecsupaszított vázlatból látszik. Nem foglalhatók bele egy szimpla sablonba. S az, hogy jól vagy rosszul végződik-e, ha egyáltalán arra van kihegyezve, csak egyetlenegy szempont. Ezer más dologról is szól egy írás.

A szomszédék kutyája már megint itt csatangol a kertünkben. Úgy látszik, újabban a saját felségterületének tekinti. Neveletlen vadkutya. Nem először látom nálunk, mióta Nóra elvitte magukkal Vondelt Vésztőre az Ábelka kedvéért. Most épp a bokrokon csiripelő verebeket ugatja nagy dühösen. Ez a harsány hang visszarángat a saját tenivalóimhoz. Ideje abbagynom az irodalmi töprengést. Nem az én dolgom. Szakmai könyvön dolgozom, s mégis azon gondolkodom, mit s hogyan írnék, ha szépíró volnék. Túlságosan belelendültem. Miközben ki van zárva, hogy valaha is bármit leírjak, ami nem valóság, hanem kitalálás.

De hisz én csak játszom a gondolattal.

Mielőtt elmentem volna otthonról, bereteszeltem a teraszajtót. A vadkacsa, melyet már többször láttam, épp ott úszott méltóságteljesen a vízben, néhány lépésnyire a kerünytől. Három fiókája követte. Időnként hápogtak egyet. Aranyosak. A kacsamama a leghápagósabb.

Kácsák.

.kácsák

Április 17., szerda, 19³⁰

Telefonált Olti néni egyik rokona, akihez az elkövetkező napokban készültem menni, és megbízatásom szerint elűjszolgálni az üzenetet: nagy összegű ajándékot fog kapni Ausztriából. Ugyanúgy, mint a többiekkel, vele is már tegnap egyeztettem az időpon-
tot. És az volt a szándékom, hogy csakúgy, mint a ma délelőtti „kliensemmel”, vele is a személyes találkozásunkon közlöm majd a nagy hírt. De most a telefonban, a legnagyobb meglepetésemre azt kérdezte, hogy neki is ugyanannyi euró jut-e, mint az unokaöccsének, a színésznek.

Tehát tudja! Pedig én akartam neki elmondani.

Később átgondoltam: nem kellett volna meglepődnöm. Mert mi történt? Az egyik megajándékozott, a színész, akinél ma voltam, elmondta a jó hírt a másíknak. Én is így tennék, ha rólam meg az unokatestvéremről volna szó. Viszont, ha már az Olti néni eredeti elhatározása az volt, hogy én legyek az, aki tudomására juttatom az érdekelteknek, akkor, ha még lehet, legyen is úgy. Tehát gyorsan föl hívtam a többieket, és szípen elmondtam a telefonba, amit személyesen akartam. Fantasztikusan megörültek a hírnak. Jóleső érzés volt hallani az örömiüket. Azért persze mégis el kell mennem hozzájuk, mindegyikükhöz. Ebben ragaszkodom az első tervemhez. Hiszen Olti néni határozottan kérte, hogy minden rokonnal találkozzam.

Érdekes volt ezekben a telefonbeszélgetésekben, hogy amikor még csak annyit ejtettem ki a számon, hogy egy közös rokonról, egy idős osztrák hölgyről van szó, már rákérdeztek: gazdag?

Hát igen, gazdag. S ettől mintha egy kissé operettszerűvé vált volna ez az esemény-sorozat, amiben vagyok. Rögtön el is képzeltem, amint Olti néni nagyestélyiben belép egy színpadra, és dalra fakad. De hisz Olti néni fekvő beteg. Akkor pedig földig érő hálóingben kellene lebonyolítania a nagyáriát.

Az élet természetesen sokkal többről szól, mint az anyagiak. Csak vegyük az öcsém helyzetét. Jár egy nővel, aki beszédhibás, tanulatlan, jóval idősebb nála, és valóságos despota. Az összes barátjától elszakította őt. Csak a nő haveri körével vannak jóban. És az öcsém nem akar véget vetni ennek a kapcsolatnak. Megmérgezte az a némbér, magához láncolja.

Szomorú gondolataimat elűzendő kiléptem a teraszra. Jólesett volna, ha kiskacsákat látok. De csak vízityúk és vöcsök volt a tavon. Azután mégiscsak előbújt a vadkacsacs család. Négy fióká, plusz egy tojó. Szeretem őket nézni. Szinte mozdulatlanul úsznak. Már mint az a részük, ami látszik belőlük. Közben tudja az ember, hogy a víz alatt keményen lapátolnak. A felszínen azonban csak az látszik, hogy egyenletes sebességgel haladnak. Mintha zsinóron húznák a kacsasort.

A szabályos, szorgalmas lapátolás azért nem állandó jellemzőjük. Időnként nagy pancsolást rendeznek. Csapkodnak, le-lebuknak. A nyári fürdőzés kellemes hangjait árasztják a még hűvös tavaszban.

Aztán azon törtem a fejem, ismét az eurós történet operettes jellegén gondolkozva, hogy lehetséges-e, hogy Olti néni a volt férje rokonainak egy csomó pénzt ad, nekem meg, a saját unokaöccsének, semmit? Szerintem nem. Valószínű, hogy én is kapok valamit. De ha most nem is adna, az szinte biztos, hogy elég szépen fogok örökölni utána. Mosógépen és ágyon kívül még sok mindenre elég lesz. Kifizetem belőle a banknak az összes törlesztőnivalót, az utolsó fillérig. És kiadunk Nórával egy gyönyörű kutyás könyvet. Sokkal szebbet, mint amin most dolgozom. Abba nem fog beleszólni senki. Sok fénykép lesz benne, de művészi rajzok is, jópofa kis jelenetek. Ezeket természetesen Nóra fogja rajzolni. S minden könyvhöz egy igazi, élő kutyust kap mellétként az olvasó.

Szerda, 13⁴²

A kezembe esett a baseballsapkás fiú mozdulatától lesodródó szendvics. Észrevette, rám nézett. Odaadtam neki.

Szerda, 13 óra 41 perc 55 másodperc

Odaléptem az asztalhoz. A srác leverte a szendvicset a könyökével. Utánakaptam.

Szerda, 13 óra 41 perc 45 másodperc

Fölálltam. Elindultam a felé az asztal felé, ahonnan le fog esni a szendvics.

Szerda, 13²⁰

Búcsúzkodni kezdtem a házigazdáéktól. Végignéztam a három gyereken. Jópofa srácok voltak, két fiú és egy lány. Kár lett volna ilyen gyorsan elválni ettől a családtól. Hiszen csak nemrég ismertem meg őket. Gondoltam egyet, és meghívtam a gyerekeket egy gyorsétterembe. Az utcájuk keresése közben láttam délelőtt a főtéren. Két összetolt asztalt foglaltunk el. A gyerekek sokat ettek és sokat beszéltek. Nagy dumások voltak mind a hárman. Vérbeli színészivadékok. Még a legkisebb is szabályos körmondatokban beszélt. Egyszerűen nem lehetett közbeszólni, amíg nem fejezte be az érdekesítően fölépített mondanivalóját. Ezek a gyerekek szerepelni születtek, mint az apjuk.

A gyorsétteremben, az egyik ablak melletti asztalnál egy baseballsapkás fiú ült, mellette egy lány. A srác hátrafordulva átbeszélt a szomszéd asztalhoz. Ez a tiéd, mondta a lány, és a fiú elé tett egy szendvicset. Aztán fölállt, és elment a pulthoz. Nem törődött vele, hogy a srác nem figyelt rá. Láttam, hogy ha a baseballsapkás vissza fog fordulni, leveri a könyökével a szendvicset. Száz százalékig biztosan látszott, hogy le fog esni. Nem történhet másképp. Klassz pillanat volt. Mintha már le is esett volna. Mintha a jövő megelőzte volna a jelent. Gyakorlati kérdés: mit tegyek ezzel az elméleti tudással? Engedjem leesni a szendvicset?

Szerda, 12²⁰

Javában beszélgettem a színésszel és a feleségével, mikor kopogtatás nélkül berontott egy férfi. Kiderült, hogy a középső gyerek barátjának az apja. Rólam tudomást sem vett. Nekitámadt a színésznek. Kiabált. Ha még egyszer átmegy hozzájuk a fia játszani, kidobja. Soha többet be ne tegye a portájukra a lábát. Megfogott egy széket, dühösen egy üres fotelhoz vágta. Majd köszönés nélkül, az ajtót jól becsapva, elment. A színész csak nevetett. A felesége magyarázta el a helyzetet. Kristóftól már tudták a sztorit. Előző nap a gyerekek, a baráték fáskamrájában, ahol a tyúkuk is fészkelnek, tojá-

sokat vagdostak a falhoz. A barát ötlete volt. Az ő fiuk sem angyal, de a tojásdobálást nem ő találta ki. Boltban veszik a tojást, eszébe sem jutna összetörni őket. Mint ahogy például tejföllel teli poharakat sem dobálna.

Eszembe jutott az ajtó bevágásáról, hogy a múlt héten, amikor egy dél-alföldi kutyatenyésztőnél jártam, ajtócsapódásoktól volt hangos a ház. Szeles idő volt. Minden ajtónyitás huzatot okozott. S most itt is bevágtak egy ajtót. De hány ajtóbecsapás volt már az életemben! Amikor például varjút vittünk be földrajzórára. A tanár kirohant a teremből, s teljes erejéből bevágta az ajtót. Vagy amikor otthon, ez néhány hónapja történt, az ajtó melletti szekrényben pakolgattam. Nóra azt mondta, kimegy a konyhába kávéért. Engedte becsapódni az ajtót maga mögött, mert a nagytálca volt a kezében, nem tudta megfogni. Hallottam a csapódást. De Nóra, még az ajtócsukódás előtt, visszafordult valamiért. Nem láttam, mert szinte belebújtam a szekrénybe. Azt hittem, már kiment. Az ajtó felé fordultam. Fordulás közben nagyot kiáltottam: hozzá! nekem is! Nóra ott állt, tíz centire tőlem.

Ajtócsapódások. Mindig voltak, és mindig lesznek. Nincs új a nap alatt, mondják az öregek. A történelem is csak ismétli önmagát. Körbe-körbe jár az idő. Mint az óra. Mint az évszakok évenkénti visszatérése. S mint az egymást követő nemzedékek születésének, felnövekedésének és meghalásának ismétlődése. Meg a civilizációk virágzása és hanyatlása. Ami volt, az lesz megint, csak egy kicsit másképp. Bizony, másképp, mert nem léphetünk kétszer ugyanabba a folyóba. Panta rhei. De az sem lehetséges, hogy egy hepehupás úton egymás után két hepe jöjjön. Akkor most körben járunk vagy előre megyünk? Erre a kérdésre szokás azt a választ adni, hogy az út spirál alakban újra meg újra visszafordul ugyanabba az irányba, csak mindig magasabb szinten. Így, ha felülről nézünk az időspirálra: körlap, mint az óra lapja. De ha haladunk az idővonalon, akkor mégiscsak végtelen, kezdet és befejezés nélküli vonal. Ha jelképet keresek, óriási, meredek hegy tűnik föl előttem, amin körbe-körbe vezet egy út. S az út tulajdonképpen grandiózus spirál, azon menetel az emberiség: fölfelé. Fölfelé? Mért gondolok ilyeneket? Ki mondta, hogy fölfelé megyünk? A spirál ugyanis lehet például a tölcsérből kiáramló víz örvénylő mozgása is. Az emberiség úszik a létezésben, mint a vízben. A vízszint egyre süllyed. Mi körbe-körbe sodródunk a felszínen, mint a faforgácsok vagy fűrészporszemcsék. Egyre kisebb sugarú körben, egyre közelebb a lefolyóhoz. A lefolyóhoz! S ezzel hangulatilag már el is érkeztem Koolhaas A tölcsér című írásához. Ahol a tölcsér arra szolgál, hogy belefolyjon a levágott pulykák vére. De nem, ez a hasonlat nem tetszik. Sokkal szimpatikusabb a hegyen fölfelé menetelő emberiség képe.

Szerda, 11⁰⁰

Megőrülök. Mindjárt besétálok egy emberhez, és egyszerűen kijelentem, hogy kétszázezer eurót fog kapni! Nemhogy ilyesmit nem csináltam még életemben, természetesen, hanem még ehhez hasonló sem. Komoly képet vágtam. Mélyen a szeme közé néztem az előttem álló ajtónak. Lenyomtam a kilincset.

Szerda, 9⁵⁵

Megettem egy krumpilis pogácsát.

Szerda, 9⁵³

Nagyon megéheztem.

Szerda, 7⁰⁰

A teraszajtón át az eget kémleltem. Borús volt. Kedvenc kacsamamám haladt át a színen, a tó vizén. Biztos a közeli nádasban fészkel. Öt tündéri kiskacsa követte sorban. Amikor kikeltek, többen voltak. Nyilván a ragadozók kaptak el közülük néhányat.

Kiálltam a kocsival. Az Olti néni ismeretlen rokonát készültem fölkeresni. Egy közeli büfében vettem néhány pogácsát a hosszú útra.

Április 16., kedd, 20³⁰

Olti néni már megint fölhevített. Azt hittem, számon kéri, hogy mit intéztem tegnap óta. Kezdtém volna sorolni a rokonaival lezajlott telefonbeszélgetéseimet a tervezett látogatásokról. De őt nem érdekelte. Fárasztanak a részletek, mondta. Nagyanyámról meg anyuról kezdett mesélni. A régi időről. Amikor kicsi volt. Meg arról az időről, amikor nagylánykorában, férjhezmenetele előtt, a Zrínyi utcában lakva, gyárba járt dolgozni. Emlékezett, és mesélt. De idegesnek tűnt a hangja. Rá is kérdeztem: Van valami baj? Az a baj, hogy már nagyon öreg vagyok, sóhajtotta. A fiam figyelmeztetett rá. Elég tapintatlan. De abban igaza van, hogy eljárt fölöttem az idő. Elmúlt már minden, ami szép volt. Elmúlt már majdnem az egész életem. Nem nagyon tudtam mit mondani. Hogyan vigasztaljam? Aztán mégis nekiduráltam magam: Tudod, Olti néni, nem úgy van az, hogy az idő elmúlik. A múltkor hallottam a tévében, egy beszélgetésben, hogy bár lehet úgy fogalmazni, hogy múlik az idő, mégis inkább azt kellene mondanunk, hogy telik. Eltelik az idő. S ebből a felfogásból az következik, hogy minél több ideig élünk, annál teljesebb lesz az életünk. Mindenfélét szövegeltem szegény öreg nagynénémnek. Aztán valahogy az ókori görögöknél kötöttem ki. Gondolkozásunk a görög filozófián alapul ugyan, mondtam, de szerintem a görögöknek nincs igazuk abban, ahogy az idő múlását felfogják. Arisztotelész is, Platón is értékteleőbb dimenzióknak látta az időt, mint a teret. Arisztotelész szerint az idő megemészti. Az idő súlya alatt elavulnak a tárgyak. Platón az idő vasfogáról értekezett, ami mar és pusztít.

Az ő gondolataikhoz hasonlóan sokan úgy látják az időt, mint ami rombol. Nem építő hatású. Szinte már-már ellenség. Tönkretesz, megfakít. Elmúlnak a dolgok, megszűnnek létezni.

Egyébként éppen azért becsülték a görögök nagyra a geometriát, mert annak csak térbeli jellege van. Időbeli nincs.

De énszerintem, mondtam Olti néninek, nem ártó dolog az idő. Nem gonosz ellenség. Inkább dúsít és érlel. Nem vesz, hanem ad. Ajándékokat hoz. Például egyre nagyobb és értelmesebb a gyerekek. S minden szép és jó, amit az eddigi életemben kaptam, az idő ajándéka. Van, ami eltűnik, megszűnik? De más dolgok meg létrejönnek, megszületnek; és az öröm. S a régi görögök után az ókori rómaiakat is szóba hoztam, az ő Janus istenüket. Akiről januárt elnevezték. Janusnak két arca volt. Az egyik hátranézett, a múltba, a másik előre. Ennek egyszerű a jelentése. Hátranéz, hogy megnézze, ami elmúlt. És előre, hogy lássa az ezután következő dolgokat. Az, hogy milyen érzélemmel szemlélődik, attól függ, amit lát. Amikor például levették a körmömet, és kijöttem az orvostól, örült Janus hátranéző arca, hogy vége van az embernyúzásnak.

Janus kétarcúságáról jut eszembe, vette át a beszéd fonalát a nénikém, hogy gyerekkorodban, amikor egyszer itt nyaraltatok, azt magyaráztad, hogy a hátra arc vezényszó más, mint a többi. Tornaórán tanultatok a vezényszavakat, nyilván. Azt mondtad: a balra át ellentéte a jobbra át, és fordítva. A hátra arc különleges, mert annak az ellentéte is ugyanaz, az is hátra arc.

S azzal fejezte be, hogy megvigasztaltam.

A vadkacsacsalád még nem alszik. Itt úszkálnak, rájuk esik a kinti villany fénye. Kacsamama plusz hat kiskacsa. Most balról jobbra úsznak. Legutóbb, úgy emlékszem, jobbról balra haladtak. Ide-oda közlekednek a tavon. Jó látni őket.

Kedd, 19¹⁵

A kimerítő rokontárcsázások után a saját dolgom után néztem. Bevágtam magam a kocsiba, hogy elugorjak pár száz kilométerrel odébbra, egy tanyára, egy ismerősömhöz. Kutyaugyben. Pali bácsi az állatorvosi egyetemen tanított. Már nyugdíjas. Egész életében mindig részeg volt. Amikor nem nagyon részeg, mindent tud a kutyákról. Kikértem volna a véleményét a könyvemhez egy-két témában. De használhatatlanul el volt ázva. Roncs ember lett belőle. Kár érte. Lehetett volna annyi eszem, hogy délelőtt megyek hozzá. Akkor talán még nem annyira roncs. Elmegyek hozzá valamikor még egyszer.

Viszont ha már Makó közelében jártam, bementem a városba. Nemrég olvastam egy szakszerű művészettörténeti leírást a városka egyik büszkeségéről, a fehér templomról. A belvárosi református templom az. Megnéztem. Valóban szép épület.

Kedd, 14⁰⁰

Micsoda egy familia az Olti néni rokonsága! Szétszóródtak az egész országban. S még csak egymáshoz sem laknak közel. Kocsikázhatok eleget, míg mindegyiket végiglátogatok. Kilométermergézem lesz. Nem tudtam másképp beosztani őket, csak úgy, hogy minden napra jusson egy. Mert persze közben a saját munkámat is végezniem kell, a könyvírás és a kutyásokkal való konzultálást.

Mind az öt rokonnal lefixáltam egy időpontot. Persze órákig telefonáltam, míg mindenkit elértem. Egyáltalán, a számok megszerzése a tudakozótól, már az sem ment egykettőre. S szerencsém van, hogy minden megajándékozandóval tudtam beszélni. Volt, akit otthon találtam, és volt, akinek a gyereke vagy felesége tartózkodott otthon, és megmondta a munkahelyi számát.

Holnap megyek az első helyre, egy színészhez. Merthogy színész is van a megajándékozottak között. Öt nap alatt végigjárom az öt családot. Mi tagadás, meg voltak lepődve, hogy miért akarja őket fölkeresni több száz kilométer messzeségből egy idegen. De nem akartam telefonon lelőni a poént. Majd elmondom, hogy miről van szó, ha ott leszek. Azt a kibúvót választottam a részleteket faggató kérdéseik elől, hogy bagatellizáltam a dolgot. Röviden elintézhető ügyről lesz szó, feleltem, nem fogom őket sokáig feltartani.

Április 15., hétfő, 20⁰⁰

Megéheztem, mire hazaértem. Egy bokszertenyésztőnél jártam. Most már én is abszolút tisztában vagyok a bokszerekkel.

Leültem enni. Edami sajtot vettem ki a hűtőből. Megcsörrent a telefon.

Halló – vettem föl a kagylót. Olti néni, az Ausztriában élő nagynéném volt a vonalban. Fontos dologban hívott fel. Eléggé hihetetlennek tűnt, amit mondott. Alig akartam fölfogni. Az első férje – akitől már rég elvált, és aki meg is halt – öt rokonának egyenként kétszázezer eurót adományoz. És megkér, hogy Nórával, akinek bizonyára több a szabadideje, mint nekem, segítsünk neki ezt a pénzt eljuttatni a címzeteknek. Ó, igen. Természetesen. Eurót. Százezerszám. Ismeretleneknek. Vagy mi van?! Olti néni elkezdte részletesen magyarázni a tervét. A mondatai pillanatnyi szünet vagy szókeresgélés nélkül sorjázta. Nyilván készült rá, hogy mit fog mondani. Amikor egyszer

mégis megállt egy másodpercre, közbevágta. Nóra most nincs itt. Vésztőn van. De én ráérek. A munkám mellett el tudom intézni a te ügyedet is, Olti néni. Mostanában nem rendelek. Nem, nincs semmi baj a munkahelyemmel. Könyvet írok, azért nem járok be. Segíts, Márton, kérte. Csak rátok: rád és Nórára számíthatok. A fiam, hát, ismered, milyen zsugori. Jobb, ha egyelőre semmit sem tud az egészről. Egyébként ennek az összegnek a sokszorosát fogja örökölni. Sőt a vagyon nagy része máris az övé.

Megígértem, hogy elintézem, amit kér. De nem ismerem azokat az embereket. Kikről is van szó? Az első férjének a rokonairól? Még a világon sem voltam, amikor ő az első férjével élt. Csak a férfi nővérét láttam egyszer véletlenül gyerekkoromban, valami mátraházi nyaralás alkalmával. Vagy hol is volt az? Nagyon régen történt. Arra emlékszem, hogy Zsuzsánka néninek hívták. Én már akkor nagymamakorúnak láttam. Pedig lehet, hogy nem is volt olyan öreg.

Annak a nővérnek az öt unokájáról van szó, mondta a nagynéném. Nem baj, ha nem ismered őket. Megadom az adataikat. Majd összeismerkedsz velük. Kérd el tőlük a bankszámlaszámukat. És Olti néni lediktálta nekem a neveket és a címeket. Aztán így folytatta: Az ügylet legfontosabb részét már elintéztam. Létrehoztam egy háromfős kuratóriumot, ami egy püspökből, egy ügyvédből és kisvárosunk polgármesteréből áll. A kuratórium ügyintézője a püspök titkára. Egy kispap. És az összeget máris elhelyeztem egy külön számlán. Csakis a kuratórium diszponálhat fölötte. Csakis a kuratórium alapító okiratában lefektetett célokra. Vagyis néhai Gulácsi Józsefné született Vajda Zsuzsanna öt unokájának a megajándékozására. Ez visszavonhatatlan. Az a pénz már nem is az enyém. Már odaadtam. Csak a magyarországi számlaszámokat kell beírni az átutalási megbízásokba. Még ha holnap meghalnék is, vagy bármi történne is, a pénz mindenképpen a rokonoké.

Ha bármi történne is. Értem.

Elköszöntünk egymástól. Ötször kétszázezer euró! És én segíték eljuttatni. Hát ez az Olti néni. Tud meglepetéseket okozni. Fejbe vágott a váratlan hír. Bár soha jobb fejbévágást.

Kibámultam a teraszajtón. Egy kacsamama úszott el a vízen. Mögötte úsztak a kis-kacsái, heten. Utánuk V alakban terjedtek a csendes víz felszínén a hullámok.

Tandori Dezső

AKÁR

Egy leendő könyv megelőlegezett címe

Ez már nem játék idő, a kacsakő, e lapos,
ugrálások után, inkább az alapos
elmerülést választja. Szökkenések apraja-nagyja
beváltja ígérétét: lesz majd: ELÉG.

S míg a legendyhebb, de engem a napi hétből már
a másfeledik doboznál elbódítgató ital
ott vizeltet vacogva kényszereivel,